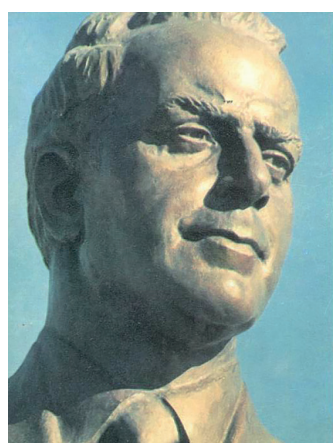

Milli azadlıqdan
şirin nemət yoxdur!

J. Huseynov

YENİ AZƏRBAYCAN

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi Azərbaycan xalqının milli sərvətidir
Qəzet 1993-cü ilin aprel ayından nəşr olunur. Yeni Azərbaycan Partiyasının orqanı.

8 oktyabr
2025-ci il,
çərşənbə
№ 181 (7008)
Qiyməti
60 qapık

12-ci Zirvə...

Türk Dövlətləri Təşkilatı ciddi geosiyasi mərkəzlərdən biri kimi

➔ Bax səh. 2

İlham Əliyev: Hərbi güc hər bir ölkənin müstəqilliyinin və ərazi bütövlüyünün əsas amilidir

TDT: Qlobal nizamsızlıq dövründə sabitliyin türk modeli

➔ Bax səh. 3

TDT-nin gücü - birliyin rəmzi...

➔ Bax səh. 4

Azərbaycan Avropanın yaxın iqtisadi tərəfdaşdır

➔ Bax səh. 4

Gəncəyə 8 oktyabr hücumu

➔ Bax səh. 5

5-ci respublikada 5-ci hökumət böhranı

➔ Bax səh. 5

Yeni Suriyaya keçid...

➔ Bax səh. 6

“Açıq Cəmiyyət”in
qapalı məqsədləri

➔ Bax səh. 7

Yaxın Şərqdə təhlükəsizlik mexanizmi

➔ Bax səh. 6

Azərbaycan-Türkmənistan dövlətlərarası əlaqələrinin hazırkı səviyyəsi yüksək qiymətləndirilir

Oktyabrın 7-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) Dövlət Başçıları Şurasının Qəbələdə keçirilən 12-ci Zirvə Görüşündə iştirak edən dövlət və hökumət başçılarına qarşılayıb.

Qəbələdə Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) Dövlət Başçıları Şurasının 12-ci

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 7-də Qəbələdə Türkmənistan Xalq Məsləhətinin Sədri Qurbanqulu Berdiməhəmmədov ilə görüşüb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Qurbanqulu Berdiməhəmmədov Türkmənistan Prezidenti Sərdar Berdiməhəmmədovun salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Türkmənistan dövlətinin başçısına çatdırmağı xahiş etdi.

Söhbət zamanı Azərbaycan Prezidentinin Türkmənistan Xalq Məsləhətinin Sədri ilə görüşləri, həmçinin onun bu ilin iyulunda ölkəmizə səfəri məmnunluqla xatırlandı.

Türk Dövlətləri Təşkilatının Dövlət Başçıları Şurasının Qəbələdə keçiriləcək 12-ci Zirvə Görüşünün əhəmiyyətinə to-

xunuldu, bu sammitin türk dövlətləri arasında əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi və xalqlararası əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsində rolu vurğulandı.

Görüşdə qardaşlıq, mehriban qonşuluq və əməkdaşlıq prinsiplərinə əsaslanan Azərbaycan-Türkmənistan dövlətlərarası əlaqələrinin hazırkı səviyyəsi yüksək qiymətləndirildi, xalqlarımızı dərin qardaşlıq əsənlərinin birləşdirdiyi qeyd olundu. Siyasi, iqtisadi, nəqliyyat, energetika, parlamentlərarası, humanitar, mədəni, təhsil və digər sahələrdə əlaqələrimizin uğurla inkişaf etdiyi vurğulandı, ölkələrimizin beynəlxalq təşkilatlarda səmərəli əməkdaşlığına toxunuldu.

Azərbaycan Prezidenti və Türkmənistan Xalq Məsləhətinin Sədri əməkdaşlığımızın perspektivləri ilə bağlı fikir mübadiləsi apardılar.

İlham Əliyev Vladimir Putini təbrik edib

Oktyabrın 7-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinə zəng edib.

Prezidentin Mətbuat Xidmətinin məlumatına görə, dövlətimizin başçısı Rusiya Federasiyasının Prezidentini doğum günü münasibətilə təbrik edib.

Vladimir Putin təbriklərə görə təşəkkürünü bildirib.

Telefon danışıqı zamanı Azərbaycan ilə Rusiya arasında əlaqələrin mövcud vəziyyətinə və perspektivlərinə dair fikir mübadiləsi aparılıb.

12-ci Zirvə...

Türk Dövlətləri Təşkilatı ciddi geosiyasi mərkəzlərdən biri kimi

İlham Əliyev: Hərbi güc hər bir ölkənin müstəqilliyinin və ərazi bütövlüyünün əsas amilidir

Zirvə Görüşü keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tədbirdə çıxış edib:

–Hörmətli dövlət və hökumət başçıları. Əziz dostlar.

Azərbaycanın qədim şəhəri olan Qəbələyə xoş gəlmisiniz. Qəbələ geniş coğrafiyanı əhatə edən, eramızdan əvvəl IV əsrdə əsası qoyulmuş və eramızın VIII əsrinə qədər mövcud olmuş Qafqaz Albaniyasının paytaxtı idi.

İlk növbədə, Türk Dövlətləri Təşkilatına (TDT) uğurla sədrlik etmiş Qırğız Respublikasına təşəkkürümü bildirirəm.

Bu gün Türk Dövlətləri Təşkilatı, sadəcə, əməkdaşlıq platforması deyil, ciddi geosiyasi mərkəzlərdən biri kimi formalaşır. Təşkilatımızın beynəlxalq səviyyədə nüfuzunun artması məmnunluq doğurur. Ortaq tarixi və etnik köklərimiz, müştərk millimənəvi dəyərlərimiz bizi bir ailə kimi birləşdirir.

Ölkəmiz təşkilatın işinə dəstək məqsədilə Katibliyin hesabına 2 milyon ABŞ dolları məbləğində ianə köçürmüşdür.

Daxili siyasi və iqtisadi sabitlik, əhəmiyyətli geostратеji mövqe, müsbət demografiya və gənc əhali, nəqliyyat-logistika sahəsində böyük imkanlar, təbii resurslar, habelə hərbi və hərbi-texniki sahədə artan potensial TDT-ni global arenada vacib aktora çevirir.

Sevindirici haldır ki, Türk Dövlətləri Təşkilatının rəsmi Zirvə görüşləri ilə yanaşı, qeyri-rəsmi Zirvə görüşlərinin keçirilməsi artıq ənənəyə çevrilib. Ötən il ilk dəfə Şuşada keçirilmiş qeyri-rəsmi Zirvə Görüşü və bu il Budapeştdə baş tutmuş görüşümüz mühüm qərarlarla yadda qalmışdır.

Hörmətli həmkarlar, bu gün sülh və təhlükəsizlik hər bir ölkənin inkişafı üçün əsas amildir.

Təşkilatımızın təməl sənədi olan Naxçıvan Sazişində sülhün qorunması və təhlükəsizlik əsas məqsəd və vəzifələr sırasında yer alıb. Dünyanın üzlaşdığı hazırkı geosiyasi və təhlükəsizlik çağırışları fonunda, ötən il Şuşada qeyri-rəsmi Zirvə Görüşü zamanı qəbul edilmiş Qarabağ Bəyannaməsinə və bugünkü Zirvə Görüşünün “Regional sülh və təhlükəsizlik” mövzuna uyğun olaraq, türk dövlətlərinin vahid güc mərkəzi kimi çıxış

etməsi olduqca vacibdir.

Məlumdur ki, təhlükəsizlik təmin edilmədən inkişaf mümkün deyil. Beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinin kobud şəkildə pozulduğu dövrdə ölkələrimiz arasında hərbi və hərbi-texniki sahədə əməkdaşlıq çox önəmli amillərdən biridir. Bu çərçivədə müttəfəqimiz olan Türkiyə ilə dərin əməkdaşlıq mövcuddur. Yalnız son bir ildə Türkiyə ilə birgə 25-dən artıq ikitərəfli və çoxmillətli hərbi təlimlər keçirilmişdir.

Ölkələrimiz arasında hərbi, müdafiə və təhlükəsizlik sahələrində geniş əməkdaşlığı nəzərə alaraq, 2026-cı ildə Azərbaycanca Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv ölkələrin birgə hərbi təlimlərinin keçirilməsini təklif edirik.

Bugünkü dünyada hərbi güc hər bir ölkənin müstəqilliyinin və ərazi bütövlüyünün əsas amilidir.

2020-ci il 44 günlük Vətən müharibəsində tarixi Zəfərimiz, həmçinin 2023-cü ildə qətiyyətli antiterror tədbirləri nəticəsində Azərbaycan torpaqlarının 30 illik işğalına son qoyuldu. Bununla da ölkəmizin ərazi bütövlüyü və əzəli torpaqlarımız üzərində suverenliyi bərpa olundu. Bu tarixi nailiyyət yalnız Azərbaycanın milli iradəsinin və əzmkar mübarizəsinin təntənəsi deyil, eyni zamanda, bölgədə ədalətin, sülhün və sabitliyin bərqərar olunmasına mühüm töhfədir.

İki ay əvvəl Vaşinqtonda, Ağ Evdə Azərbaycanla Ermenistan arasında sülh sazişinin paraflanması Cənubi Qafqazı sülh məkanına çevirəcək. Vaşinqton Zirvəsi çərçivəsində, eyni zamanda, ATƏT-in Minsk qrupunun və əlaqədar strukturların bağlanması üçün edilmiş birgə müraciətə uyğun olaraq, sentyabrın 1-də ATƏT tərəfindən qəbul edilmiş qərarla keçmiş münəqışənin bu qalıqları da aradan qaldırıldı.

Bələliklə, atdığımız addımlar Azərbaycanın irəli sürdüyü sülh gündəliyini bir daha təsdiq etdi.

Biz Ermənistan işğalını heç vaxt unut-

mayacağıq. Şəhidlərimizin əziz xatirəsini həmişə qəlbimizdə saxlayacağıq. Onların qanını biz döyüş meydanında aldığımız. İşğalçı əzəli torpaqlarımızdan qovduq. Zəfər çaldıq və eyni zamanda, ədalətli sülhə nail olduq.

Əziz dostlar, nəqliyyat və kommunikasiya əlaqələri Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində strateji əhəmiyyətə malikdir. Türk dünyasının nəqliyyat, kommunikasiya, tranzit və digər istiqamətlərdə potensialından istifadə məqsədilə görülən işlər global əhəmiyyətli layihələrin icrasına gətirib çıxarıb.

Azərbaycan Şərq-Qərb və Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizlərinin fəal iştirakçısıdır. Ölkəmiz Türkiyə ilə Mərkəzi Asiya arasında coğrafi, iqtisadi, nəqliyyat və digər sahələrdə körpü rolunu oynayır.

2022-ci ildən bəri Orta Dəhlizlə yükdaşımlar təqribən 90 faiz artıb. Dəhliz boyu tranzit müddətləri əhəmiyyətli dərəcədə azalıb. Xəzərin ən böyük ticarət donanması, yaxın illərdə gücü ildə 25 milyon tona çatacaq Ölət Beynəlxalq Ticarət Limanı, Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu, 9 beynəlxalq hava limanı, regionun ən böyük yükdaşıma aviashirkəti və digər amillər Azərbaycanı beynəlxalq nəqliyyat mərkəzlərindən birinə çevirib.

Bu çərçivədə Vaşinqton Zirvəsinin digər mühüm nəticələrindən biri də Zəngəzur dəhlizinin açılmasıdır. Zəngəzur dəhlizi həm Orta Dəhliz, həm də Şimal-Cənub Dəhlizi çərçivəsində yeni nəqliyyat arteriya-

sı və ikinci marşrut kimi mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Sülh, regional bağlantılar və iqtisadi inkişaf əlaqəli olan digər mühüm istiqamət enerji təhlükəsizliyidir. Ölkəmiz bu məqsədlərin global səviyyədə təmin edilməsində fəal rol oynayır. Azərbaycan bir çox ölkələrin enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsində özünü etibarlı və əvəzolunmaz tərəfdaş kimi təsdiqləyib.

Şəxəlləndirilmiş neft və qaz kəmərləri vasitəsilə Xəzər regionunun beynəlxalq bazarlara birləşdirilməsində strateji rol oynayırıq. Hazırda biz 14 ölkəyə təbii qaz ixrac edirik. Coğrafi əhatəsinə görə boru kəmərləri ilə təbii qaz ixrac edən ölkələr sırasında Azərbaycan birinci yerdədir.

Azərbaycan, həmçinin Günəş, külək və su elektrik enerjisi kimi bərpaolunan enerji mənbələrinə böyük sərmayələr cəlb edir. 2030-cu ilə qədər enerji istehsalımızın təxminən 40 faizi bərpaolunan mənbələr hesabına təmin ediləcək.

Hazırda biz Orta Asiya, Azərbaycan, Türkiyə, Avropa yaşıl enerji dəhlizi üzərində işləyirik.

TDT-yə üzv ölkələrlə Azərbaycan bir çox önəmli sərmayə layihələrini icra edir. Bu günə qədər qardaş ölkələrin iqtisadiyyatına 20 milyard ABŞ dollarından çox vəsait qoyulub. Bunun əsas hissəsi Türkiyə iqtisadiyyatına qoyulmuş sərmayədir. Bununla bərabər, Azərbaycan Özbəkistanla, Qazaxıstanla, Qırğızıstanla birgə sərmayə fondları yaradıb. Bu fondlar vasitəsilə bir çox layihələr icra ediləcək.

Ünvanlıq, atılan addımlar Türk dünyası daxilində iqtisadi inteqrasiyanın, enerji və nəqliyyat sahəsində dost və qardaş ölkələrimiz arasında əməkdaşlığın dərinləşməsinə və regionumuzun dayanıqlı inkişafına xidmət edir.

Qeyd etdiyim kimi, orta tarixi və etnik köklərimiz, dillərimiz bizi bir ailə kimi birləşdirir. Burada 1926-cı ildə Bakıda təşkil edilmiş birinci Türkoloji Qurultayın tarixi

əhəmiyyətini vurğulamaq istərdim.

Gələcək il birinci Türkoloji Qurultayın keçirilməsinin 100 illik yubileyinin Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində təntənəli şəkildə təşkil olunmasını təklif edirəm.

Əminəm ki, Zirvə Görüşümüz qəbul edəcəyimiz qərarlarla Türk Dövlətləri Təşkilatının mövqeyini daha da gücləndirəcək,

xalqlarımızın rifahına və təhlükəsizliyinə əlavə töhfə verəcəkdir.

Çıxışımın sonunda Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun bərpasına dəstək üçün qardaş ölkələrə bir daha təşəkkürümü bildirirəm. Füzulidə Mirzə Ulucbəy adına məktəb, Kurmanqazı adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzi, Ağdamda Manas adına məktəb artıq fəaliyyətə başlayıb. Bu, özbək, qazax, qırğız qardaşlarımızın hədiyyəsidir. Macar qardaşlarımızın hədiyyəsi Cəbrayıl da tikilən məktəbdir. Türkmən qardaşlarımızın hədiyyəsi - bu gün təməli qoyulan Füzuli məscididir. Qardaş Türkiyənin şirkətləri bir çox tunellər, körpülər, yollar inşa edir. Azərbaycan xalqı bu qardaş dəstəyini heç vaxt unutmayacaq.

Sağ olun.

X X X

Zirvə Görüşü digər dövlət və hökumət başçıların çıxışları ilə davam edib.

X X X

Zirvə Görüşünə yekun vuran Prezident İlham Əliyev deyib: “Bugünkü müzakirələrə verdiyiniz dəyərli töhfələr üçün hər birinizə təşəkkür edirəm. Səsəndirilən bəyanatlar və fikirlər Türk Dövlətləri Təşkilatının gələcək fəaliyyəti üçün əhəmiyyətli istiqamətləri müəyyən edir.

Təşkilatımızın Katibliyinə və Ağsaqqallar Şurasına ümumi işimizə verdikləri töhfəyə görə təşəkkürümü bildirirəm. Əminəm ki, bugünkü Zirvə Görüşü dostluğumuzu, qardaşlığımızı daha da gücləndirəcək”.

Sonra Türk Dövlətləri Təşkilatının 12-ci Zirvə Görüşünün Bəyannaməsinin imzalanması mərasimi oldu.

Daha sonra çıxış edən Prezident İlham Əliyev dedi:

–Əziz dostlar.

Əziz qardaşım, Türkmənistan Xalq Məsləhətinin Sədri Qurbanqulu Berdiməhəmmədov iyul ayında Qarabağa səfəri zamanı Füzulidə Türkmənistan tərəfindən məscidin tikintisini təklif edib. Biz bu hədiyyəyə görə qardaş Türkmənistanla təşəkkür edirik.

Bu Zirvə Görüşü çərçivəsində məscidin təməlqoyma mərasimi nəzərdə tutulub. İndi bütün qardaş ölkələrin rəhbərlərini təməlqoyma mərasiminə dəvət edirik.

Türkmənistan tərəfindən Füzulidə tikiləcək məscidin onlayn formatda təməli qoyulub

Oktyabrın 7-də Qəbələdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, Türkmənistan Xalq Məsləhətinin Sədri Qurbanqulu Berdiməhəmmədov və Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) Dövlət Başçıları Şurasının 12-ci Zirvə Görüşündə iştirak edən digər dövlət və hökumət başçıları Türkmənistan tərəfindən Füzulidə tikiləcək məscidin onlayn formatda təməlini qoyublar.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Türkmənistan tərəfindən Füzulidə inşa ediləcək məscid kompleksinin ümumi ərazisi 1 hektardan çox olacaq. Məscid binasında hər biri 40 metr

olmaqla 2 minarə inşa ediləcək. Əsas günbəzin hündürlüyü isə 30

metr təşkil edəcək. Burada eyni vaxtda 500 nəfər ibadət edə biləcək.

Qeyd edək ki, Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun bərpası istiqamətində

Azərbaycan dövlətinin gördüyü işlərə TDT-yə üzv və müşahidəçi ölkələr də öz töhfələrini verir. Belə ki, Türkmənistan tərəfindən Füzulidə məscidin tikintisi ilə yanaşı, bu rayonda Özbəkistan tərəfindən Mirzə Ulucbəy adına məktəbin, Qazaxıstan tərəfindən Kurmanqazı adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzinin, Ağdamda Qırğızıstan tərəfindən Manas adına məktəbin tikilib istifadəyə verilməsi, Macarıstan tərəfindən Cəbrayıl da məktəb binasının tikilməsi, Türkiyə şirkətlərinin bir çox tunnel, körpü və yolların inşasında iştirakı bunun əyani göstəricisidir.

Qardaşlıqdan strateji tərəfdaşlığa doğru Türk birliyinin yüksəlişi

TDT: Qlobal nizamsızlıq dövründə sabitliyin türk modeli

Son illərdə beynəlxalq münasibətlər sistemində dərin struktur dəyişiklikləri müşahidə olunmaqdadır. Sırr deyil ki, ənənəvi qlobal idarəetmənin mərkəzlərində müəyyən geriləmələr hiss olunur - başqa sözlə,

beynəlxalq təşkilatlar arasında güc balansı dəyişir, yeni regional birliklər dünya siyasətinə təsir imkanlarını daha da artırır. Bu yeni siyasi mənzərədə Türk Dövlətləri Təşkilatı (TDT) öz tarixi, mədəni və geosiyasi

potensialına söykənərək müasir dünyanın çoxqütblü modelində önəmli regional aktor kimi formalaşmaqdadır.

Qeyd edək ki, TDT-nin meydana çıxması və son illərdə qazandığı dinamik inki-

şaf onu yalnız türkdilli xalqların əməkdaşlıq platforması kimi deyil, eyni zamanda qlobal münasibətlər sisteminin yeni dayaqlarından biri kimi təqdim edir. Təşkilat üzv dövlətlər arasında siyasi, iqtisadi, enerji, nəqliyyat və

humanitar sahələrdə qarşılıqlı integrasiyanı möhkəmləndirməklə yanaşı, Avrasiya məkanında sabitlik, təhlükəsizlik və dayanıqlı inkişafın təminatçısı rolunu da üzərinə götürür.

Tarixi bağlılığın simvolu - vahid siyasi iradə...

Yeni dünya düzəni fonunda qlobal güc mərkəzləri arasında rəqəbətin müşahidəolunacaq qədər artması, enerji və kommunikasiya marşrutlarının diversifikasiyasına ehtiyacın duyulması, qlobal ticarət zəncirlərinin (keçid dəhlizlərinin) daha səmərəli təşkili məsələsinin gündəmə gəlməsi Türk coğrafiyasının strateji əhəmiyyətini daha da artırır. Belə bir şəraitdə TDT-nin fəaliyyət fəlsəfəsi - ortaqlar, mədəniyyət və dəyərlər əsaslanan integrativ model - həm regional sabitliyin qorunmasına, həm də beynəlxalq münasibətlərdə müxtəlif qütblər arasında ticari əlaqələri gücləndirməyə yönəlib.

Eyni zamanda, TDT-nin artan diplomatik nüfuzu, iqtisadi əməkdaşlıq formatları və nəqliyyat dəhlizləri sahəsində atdığı addımlar təşkilatı Avrasiyanın yeni iqtisadi və siyasi cazibə mərkəzinə çevirir. Bu isə onu yalnız regional deyil, həm də qlobal səviyyədə qərarların formalaşmasında təsir gücünə malik bir platformaya çevirir. Beləliklə,

bu gün TDT artıq sadəcə tarixi bağlılıqların simvolu deyil, yeni beynəlxalq düzənin vacib sütunlarından biri, xalqlar arasında əməkdaşlıq, enerji təhlükəsizliyi və sülhün möhkəmləndirilməsi istiqamətində real mexanizmə çevrilib. Onun fəaliyyəti qlobal sistemin yenidən formalaşdığı bir dövrdə türk dövlətlərinin vahid siyasi iradə ilə çıxış edə bilməsinin mümkünlüyünü nümayiş etdirir - TDT müasir siyasi proseslərin ötürücü çıxmağı bacarır. Dünya miqyasında ən önəmli geostrateji və geoqrafik məkanlardan biri kimi tanınan və qəbul olunan Mərkəzi Asiya - Cənubi Qafqaz - Kiçik Asiya regionunun əlaqələndirilmiş siyasi-iqtisadi planları TDT-nin inkişafına böyük dəstək verməkdədir. Xüsusi ilə, 2020-ci il Vətən müharibəsi və 2023-cü il antiterror tədbirlərindən sonra bölgədə formalaşan yeni reallıqlar mühüm ticari çağırışları aktuallaşdırıb - bu fonda TDT-nin cəlbədiciyi daha parlaq şəkildə diqqəti cəlb edir.

Milli prioritetlər - müdafiə və təhlükəsizlik ön plana çıxır...

İqtisadi integrasiya ilə yanaşı, müdafiə immunitetinin gücləndirilməsi də təşkilatın əsas hədəflərindən biri kimi ortaya çıxır. Hələ 2023-cü ildə Astanada baş tutmuş X Astana Zirvəsində Prezident İlham Əliyevin çıxışında təhlükəsizlik, müdafiə, müdafiə sənayesi kimi sahələrdə əməkdaşlığın daha da artırılmasına ehtiyacın olmasını qeyd etməsi Türk Dövlətləri Təşkilatı üçün mühüm yol xəritəsinə çevrilmişdi. Zirvə görüşündə çıxış edən dövlətimizin başçısı bildirmişdi ki, bu gün dünyanın müxtəlif bölgələrində beynəlxalq hüquq normaları kobudcasına pozulur. Mühəribələr, qanlı münasibətlər alovlanır: "Belə olan halda, ilk növbədə, ölkələrin müdafiə potensialı təhlükəsizliyin əsas zəmanətinə çevrilir. Hesab edirəm ki, üzv ölkələr arasında təhlükəsizlik, müdafiə, müdafiə sənayesi kimi sahələrdə əməkdaşlıq daha da artmalıdır".

Bu günün rakursunda TDT üzvü olan ölkələrə qarşı hər hansı real təhlükələr hiss edilməsinə belə (Ermənistan-Azərbaycan sülh danışıqlarının mühüm bir irəliləyiş qət etməsi fonunda), əməkdaşlığın hərbi müdafiə sahəsi üzrə inkişaf etdirilməsi integrasiyanı daha da sürətləndirəcək. Hazırda bölgə dövlətlərinin əksəriyyətinin fərqli regional hərbi bəklərdə təmsil olunması da buna mane olmas - bu mənada, TDT formatında həm NATO, həm də KTMT üzvü olan dövlətlər, Azərbaycanın təmsilində Qoşulmama Hərəkatına uğurla liderlik etmiş ölkə təmsil olunur. Təbii ki, bu da mane olacaq faktor sayılmamalıdır. Xatırlayırsınızsa, təşkilatın mülki müdafiə sahəsində əməkdaşlıq perspektivləri ilə bağlı

aktiv müzakirələr davamlı şəkildə aparılır və bu, qarşıdakı dövr üçün yeni integrasiya sahələrini aktuallaşdırmaq imkanındadır. Təbii ki, ortada mühüm bir nümunə mövcuddur - Azərbaycan ilə Türkiyə arasında imzalanan "Şuşa Bəyannaməsi" yeni dövr üçün TDT-nin hərbi əməkdaşlıq doktrinası rolunda çıxış edə bilər. Şuşa Bəyannaməsinin yeni dövr üçün Türk hərbi əməkdaşlığının əsas istinad nöqtəsi seçilməsi isə əsaslı və arqumentlidir - müqavilə iki dövlət arasında imzalanmasında da iştirak etmək qabiliyyəti təmin edir. Sənəddə beynəlxalq müstəvidə birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq, siyasi, iqtisadi, mədəni, humanitar və digər sahələrdə əlaqələrin inkişafı, xüsusilə də hər iki ölkənin milli və birgə təhlükəsizliyi ilə əlaqədar çox vacib məsələlər əks olunub - ən əsası,

Günümüzün reallığında dünyanı ağışuna almış kateklizmlər istər bölgədə, istərsə də global nəticələrə hesablanan qarşıdurmaların "bəhrələndirir". Bu mənada ölkələrin bütövlükdə global proseslərə ümumi baxış bucağının formalaşdırılması ən vacib məqamlardandır. Eyni zamanda, yeni dövrdə effektivliyi və çevikliyi artırmaq, ümumi immun sistemini formalaşdırmaq və inkişaf etdirmək də əsas müzakirə predmetlərindən sayılır - bu mənada, fərdi yanaşmalarla yanaşı, kollektiv səylərin gücləndirilməsi TDT üçün mühüm üfqiqlər

Artıq geniş funksional strukturlaşmaya malik olan TDT-nin yaranmasında, inkişafında və regional aktora çevrilməsində Azərbaycanın təşəbbüsü, səyi və qətiyyəti dənılmazdır. 2021-ci ilə qədər Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası adlanan təşkilatın fəaliyyətinin əsas məqsədi türkdilli ölkələr arasında hərtərəfli əməkdaşlığa yardım etməkdir. Bu təşkilat 15 il öncə - türkdilli ölkələrin dövlət başçıların 3 oktyabr 2009-cu il tarixində Naxçıvan şəhərində keçirilən Zirvə görüşündə imzalanmış Naxçıvan Sazişinə əsasən yaradılıb. Təşkilatın yaranmasında əsas məqsəd üzv dövlətlər arasında qarşılıqlı etimadın möhkəmləndirilməsi, regionda və dünyada sülhün bərqərar edilməsi, xarici siyasət məsələlərinə ortaq yanaşmanın təşviq edilməsi, beynəlxalq terrorizm, separatçılıq, ekstremizm və transmilli cinayətkarlığa qarşı mübarizənin əlaqələndirilməsi, ortaq maraq kəsb edən bütün sahələrdə regional və iktərəfli əməkdaşlığın gücləndirilməsidir. Eləcə də TDŞ-ə üzv dövlətlər ticarət əlaqələri və investisiyalar üçün əlverişli şəraitin yaradılması, hərtərəfli və balanslaşdırılmış iqtisadi yüksəliş, sosial və mədəni inkişafa səy göstərilməsi, elm, texnologiyalar, təhsil və mədəniyyət sahəsində qarşılıqlı əlaqələrin genişləndirilməsi, kütləvi informasiya vasitələri arasında əlaqələrin, eləcə də daha geniş miqyasda informasiya mübadiləsinin təşviq edilməsi və hüquqi məlumatların mübadiləsinin, hüquq sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsi istiqamətində yaxın əməkdaşlığa malikdirlər.

Qeyd ediliyi kimi, müasir TDT Naxçıvan müqaviləsi ilə Azərbaycan, Türkiyə, Qazaxıstan və Qırğızıstan arasında qurulmuş olan beynəlxalq təşkilatdır. Özbəkistan 30 aprel 2018-ci ildə oxvatki TDŞ-ə qatılma niyyətinin olduğunu açıqlamış və 14 sentyabr 2019-cu ildə Türk Şurasına üzv olmuşdu. 2021-ci il noyabrın 12-də İstanbul

Naxçıvandan başlanan yol - Bakı Türk birliyinin qurucusu qismində...

şəhərində baş tutan Sammitdə Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının adının Türk Dövlətləri Təşkilatı olaraq dəyişdirilməsinə qərar verilib. Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti, Macarıstan və Türkmənistan isə qurumda müşahidəçi dövlət statusunda çıxış edirlər. Üzv ölkələrin dövlət rəhbərləri ildə bir dəfə rəsmi, bir dəfə də qeyri-rəsmi olaraq müxtəlif şəhərlərdə toplanır və TDT-nin çağırışları, regional predmetlər, real siyasi vəziyyət müzakirə olunur. 2009-cu ildən bəri Zirvə görüşlərinin beş Azərbaycan (ötanilki qeyri-rəsmi Şuşa Zirvəsi və hazırda davam edən Qəbələ Zirvəsi də daxil olmaqla), dördü Türkiyədə, üçü Qazaxıstanda, üçü Qırğızıstanda, biri isə Özbəkistanda keçirilib. Bu il mayın 21-də Macarıstanın paytaxtı Budapeştdə Türk Dövlətlə-

ri Təşkilatının (TDT) Dövlət başçıların qeyri-rəsmi Zirvə görüşü keçirilib.

Xüsusi vurğulanmalıdır ki, qısa zamanda özünü iqtisadi-siyasi konsepsiyası, ideoloji əsasları olan və ən əsası suveren, milli mənafeyə söykənən prinsiplərə malik təşkilat kimi sübut etməyi bacaran Türk Dövlətləri Təşkilatının əldə etdiyi uğurlar saymaq la bitməz. Bu inkişaf tendensiyasında maddi nailiyyətlərdən daha çox mədəni nailiyyətlər göz oxşayır - vahid Türk dünyası ailəsi prinsiplərinin inkişaf etdirilməsi, qarşılıqlı maraqların qorunması üçün gücün və imkanların səfərbər olunması, fərqli cəhətlərin və ya coğrafiyaların oturmşu siyasi birliklərinə qarşı bütün aspektlərdə müqavimətin yaradılması kimi prioritet hədəflər TDT-nin ali qurum statusunu daha da möhkəmləndirir.

Qarabağ Bəyannaməsi: TDT tarixinin yeni yol xəritəsi

Bir məqama xüsusi toxunmaq lazımdır - 2024-cü ilin yayında Şuşada keçirilən TDT liderlərinin qeyri-rəsmi Zirvə görüşü təşkilatın inkişaf perspektivlərini, hədəflərini və integrasiyasının istiqamətlərini müəyyənləşdirdi. Bu zirvədə 5 türkdilli dövlət tərəfindən imzalanan Qarabağ Bəyannaməsi ilə TDT daha da irəliləyən yol aldı. Sənəd Türk dünyasını regionda və dünyada sülh, təhlükəsizlik, sabitlik, inkişaf və tərəqqi ideyalarına sadıq olan türk xalqlarının ortaq etnik köklər, tarix, dil, mədəniyyət, ənənələr və dəyərlərinə söykənən ailə olduğunu bir daha ortaya qoydu. Bəyannamədə Türk xalqlarının qitə miqyasında təhfələri, global siyasət, iqtisadiyyat və sivilizasiyaların inkişafında tarix boyu oynadığı rol ən yüksək şəkildə dəyərləndirilir. Sənəddə strateji tərəfdaşlığın daha da möhkəmləndirilməsi və dərinləşdirilməsi, TDT-nin kollektiv strategiyasının formalaşdırılması üçün siyasi, iqtisadi, nəqliyyat, müdafiə sənayesi, humanitar, təhsil və mədəniyyət sahələrində Türk

dövlətlərinin tam potensialından və imkanlarından istifadə edilməsinin vacibliyi qeyd edilir.

Bundan başqa, Türk dövlətlərinin global miqyasda potensialı nəzərə alınmaqla daha iddialı məqsədlərin qarşıya qoyulmasının, birgə səylərin artırılması və strateji əhəmiyyətli regional layihələrin həyata keçirilməsi yolu ilə dayanıqlı gələcəyin qurulması baxımından TDT-nin vəzifə və məqsədlərinin səmərəli həyata keçirilməsi üçün müvafiq mexanizm və qaydaların təbiiqinin zəruriliyi ortaya qoyulur. Paralel olaraq bəyannamədə üzv dövlətlərin milli qanunvericiliyinə uyğun olaraq müdafiə sənayesi sahəsində birgə fəaliyyətin davam etdirilməsi niyyətləri bir daha vurğulanır və bu xüsusda lazımi tədbirlərin görülməsi üçün üzv dövlətlərin aidiyyəti qurumlarına tapşırıq verilməsi əksini tapır. Eyni zamanda, sənəddə Macarıstanın, Türkmənistanın və Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin müşahidəçi qismində TDT-yə dəyərli töhfələri alqışlanır, Türk Dövlətlərinin Parlament Assambleyası (TÜRKPA), Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti Təşkilatı (TÜRKSOY), Türk Akademiyası, Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu (TMİF) və Türk İnvestisiya Fondu (TİF) kimi türk əməkdaşlıq təşkilatları arasında davamlı əməkdaşlıq və artan sinerji təqdir edilir.

Qəbələ Zirvəsi: TDT-nin inkişafında yeni mərhələ...

verir. Qəbələdə keçirilən zirvə toplantısı türk dövlətlərinin strateji əməkdaşlığında yeni mərhələnin başlanğıcı olacaq və TDT-nin qlobal miqyasda nüfuzunu daha da gücləndirəcək.

Beləliklə, Türk Dövlətləri Təşkilatı çağdaş beynəlxalq münasibətlər sistemində çoxtərəfli əməkdaşlıq modelinin uğurlu nümunəsidir. Qlobal nizamsızlıq və geosiyasi rəqəbat fonunda TDT regional sabit-

lik, iqtisadi integrasiya və mədəni həmrəyliyin təminatçısına çevrilir. Azərbaycan bu birliyin mərkəzi aktoru kimi həm siyasi təşəbbüsləri, həm də iqtisadi layihələri ilə təşkilatın strateji potensialını artırır. Beləliklə, TDT XXI əsrdə türk coğrafiyasını birləşdirən, global sistemdə işə yeni güc vektoru formalaşdırən mühüm institut kimi öz yerini möhkəmləndirir.

TDT-nin gücü - birliyin rəmzi...

Qəbəladə Xarici İşlər Nazirləri Şurasının toplantısı keçirilib

Türk Dövlətləri Təşkilatı mühüm regional faktor kimi uğurlu inkişaf

etməkdədir. Demək olar ki, bütün sahələr üzrə əməkdaşlığı özündə

əks etdirən təşkilatın fəaliyyət istiqamətləri türkdilli dövlətlərin inteq-

rasiyasında mühüm rol oynayır. Xüsusilə olaraq vurğulanmalıdır ki, qarşı-

dakı dövrdə təşkilatın bir sıra yeni istiqamətlər üzrə əməkdaşlıq kriteriyalarının formalaşdırılması, funksionallığının artırılması belə hədəfləndir. Yeri gəlmişkən, oktyabrın 7-də Qəbəladə Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) Xarici İşlər Nazirləri Şurasının toplantısı keçirilib. İclas TDT Dövlət Başçıları Şurasının Qəbəladə keçiriləcək 12-ci Zirvə Görüşü çərçivəsində baş tutub.

Avropa və Asiya arasında körpü...

Toplantıda açılış nitqi ilə çıxış edən Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov bildirib ki, beynəlxalq qurumlara inamın sarsıldığı dövrdə TDT-yə üzv ölkələr arasında qardaşlıq və qarşılıqlı etimad əsasında qurulan əməkdaşlıq əlaqələrinin dinamikası hamımız üçün tək cəhət qürur mənbəyi deyil, həm də gələcəyə ümidlə baxmağımıza möhkəm əsasdır. “Bu gün təşkilatımızın daha da gücləndirilməsi üçün üzv dövlətlərin təkliflərini dinləyəcəyik. Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə TDT-nin illik Zirvə görüşlərinin sayının 2-yə çatdırılması əməkdaşlıq imkanlarımızın çəvik, dərin və ətraflı müzakirəsi üçün fürsət yaradıb”, - deyərək nazir əlavə edib.

Mövcud global və regional təhlükəsizlik çağırışlarının qarşısında hərtərəfli siyasi koordinasiya və həmrəylik nümayişinin son dərəcə vacib olduğuna diqqət çəkən C.Bayramov qeyd edib ki, formalaşmaqda olan yeni beynəlxalq təhlükəsizlik arxitekturasında TDT-nin gücü birliyin rəmzi kimi daha mühüm rol oynamaq potensialına malikdir. “Azərbaycanın onilliklər boyunca münasibət vəziyyətində olduğu Ermənistan ilə normalaşma prosesi istiqamətində göstərdiyi ardıcıl səylər, məqsədyönlü fəaliyyətlər də regionumuzda sülh və sabitliyin bərqərar edilməsinə hesablanıb”, - deyərək bildirib.

Nazir diqqətə çatdırıb ki, TDT-yə

üzv dövlətlər coğrafi baxımdan təbii nəqliyyat, logistika, tranzit xətlərini təşkil edərək, Avropa və Asiya qitələri arasında körpü rolunu oynayır. “Təşkilat bu istiqamət üzrə nəhəng imkanlara malikdir. Bu xətt, eyni zamanda, Orta Dəhlizin ayrılmaz parçasıdır. Vaşinqton Zirvə görüşü çərçiv-

vəsində Zəngəzür dəhlizi vasitəsilə Azərbaycanın qərb rayonları ilə Naxçıvan arasında maneəsiz gediş-gəlişi təmin edəcək TRIPP marşrutunun bəyan edilməsi regionumuzda bağlantıların şaxələndirilməsi baxımından mühüm addımdır”.

XİN başçısı deyib ki, ortaqlar, tarix və ənənələrə söykənən, Naxçıvan müqaviləsi ilə təməli qoyulan təşkilatımız çərçivəsində siyasi, iqtisadi və mədəni istiqamətlər daxilində 35-dən çox sahədə əməkdaşlıq inkişaf edib.

Mühüm qərarlar qəbul olunub...

TDT-nin Xarici İşlər Nazirləri Şurasının toplantısı işini müzakirələrə davam etdirib. Toplantıda bir sıra vacib sənədlər təsdiq edilib. Belə ki, Türk Akademiyasının Prosedur Qaydalarının 1-ci və 4-cü maddələrinə düzəliş edilməsi haqqında qərar qəbul olunub. Bundan başqa, Türkmənistan

Türk Akademiyasında müşahidəçi statusunun verilməsi də təsdiqlənib. Nazirlər Şurası Türkmənistanla həmçinin Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunda müşahidəçi statusunun verilməsi haqqında qərara imza atıb. Eləcə də, TDT Katibliyinin 2026-cı il üzrə büdcəsinin təsdiq edilməsi (Xarici İşlər Nazirləri

Beləliklə, Qəbəladə keçirilən toplantı, səslənən təhlillər, təkliflər və yeni ideyalar türk dünyasının gələcək inkişaf strategiyasının hazırlanmasında əsas baza rolunu oynayacaq deyərək bildirib. Çünki TDT üzvü dövlətlərin qarşılıqlı əməkdaşlığı yalnız nəzəri çərçivədə deyil, praktiki siyasət proseslərinə də təsir göstərir. Beləliklə, verilən qərarlar türk dövlətlərinin həm milli maraqlarını müdafiə etməyə, həm də global səhnədə vahid mövqeyini gücləndirməyə xidmət edir. Çünki Türk Dövlətləri Təşkilatının gələcəyi böyük im-

kanlar və perspektivlərlə bağlıdır:

- İqtisadi əməkdaşlığın genişləndirilməsi;
- Vahid nəqliyyat-logistika şəbəkəsinin formalaşdırılması;
- Enerji resurslarının birgə istifadəsi inteqrasiyanın əsas sütunlarını təşkil edir. Bununla yanaşı, mədəni-humanitar sahədə də əməkdaşlığın gücləndirilməsi türk xalqları arasında birliyi daha da möhkəmləndirir. Gələcəkdə vahid iqtisadi məkanın yaradılması, gömrük və ticarət mexanizmlərinin sadələşdirilməsi təşkilatın effektivliyini ar-

Şurasının iclasının protokolu vasitəsilə), TDT Katibliyinin 2024-cü il üzrə maliyyə hesabatının təsdiq edilməsi (Xarici İşlər Nazirləri Şurasının iclasının protokolu vasitəsilə), Türk Akademiyasının 2026-cı il üzrə büdcəsinin təsdiq edilməsi (Xarici İşlər Nazirləri Şurasının iclasının protokolu vasitəsilə), Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun 2026-cı il üzrə büdcəsinin təsdiq edilməsi (Xarici İşlər Nazirləri Şurasının iclasının protokolu vasitəsilə) ilə bağlı qərar verilib.

Yeni dövrdə...

tıracıq. Təhlükəsizlik sahəsində əməkdaşlıq, müdafiə sənayesində qarşılıqlı layihələrin həyata keçirilməsi də TDT-nin global aktor kimi rolunu möhkəmləndirə bilər. Burada Azərbaycanın təşəbbüsləri, Türkiyənin hərbi-siyasi gücü, Orta Asiya dövlətlərinin iqtisadi potensialı və strateji mövqeyi birləşərək güclü inteqrasiya modelini formalaşdırır.

Türk dünyası həm geosiyasi, həm də geoiqtisadi baxımdan böyük imkanlara malikdir. Əgər bu imkanlar düzgün istiqamətə yönəldirilərsə, TDT yaxın gələcəkdə yalnız regional deyil, həm də global miqyasda nüfuzlu güc mərkəzinə çevrilməyi hədəfləyir. Bu işə həm təşkilat üzvlərinin milli maraqlarına xidmət edəcək, həm də beynəlxalq münasibətlərdə yeni balans yaradacaq.

P.İSMAYILOV

Azərbaycan Avropanın yaxın iqtisadi tərəfdaşdır

Bakı yeni global münasibətlər sistemində fəallığı ilə seçilir

Yeni global mühitdə siyasi-iqtisadi münasibətlərin formalaşması və inkişafı olduqca mühüm ştrixlər üzərindən tənzimlənir. Xüsusilə, açıq qütbləşmənin yaşandığı dünyada siyasi məsafə-

ləşməni özünün milli maraqlarının ölcüsü ilə uzlaşdırmağı bacaran dövlətlər regional oyunçu statusu qazana bilər. Qeyd olunduğu kimi, istər dövlətlər, istərsə də qütblər arasında maraq-

ların qarşılaşması o qədər dərinləşib ki, bu, ticari-iqtisadi sferaya da təsir göstərməyə başlayıb. Məhz belə bir məqamda beynəlxalq münasibətlər sistemində uğurlu təmsilçilik müşkül

hal alıb - nəzərə alınmalıdır ki, istər Qərbi-Şərqi, istər Şimal-Cənub, istərsə də yarımcəhətlər üzrə münasibətlər sistemi yenilənir, siyasi aspektlər özünün köhnə axarından çıxır, ticari-iqtisadi əlaqələr modeli müasir strateji yol alır. Siyasi gözləntilər daha çox növbəti mərhələdə geostrateji şəkil-

lənməni özündə əks etdirir - diqqət yetirsək, yeni dünya nizamı adlanan mövhum müəkkəb geosiyasi dalarlar üzərindən beynəlxalq münasibətlərə sırayət etməkdədir. Məhz belə bir siyasi müəkkəbliyin içində Azərbaycanın yaratdığı fərqli mənzərə, sözün əsl mənasında, seçilir...

Bakının seçdiyi strateji xətt...

Azərbaycanın seçdiyi inkişaf yolu birmənalı strukturlaşmaya malikdir:

- Milli maraqlar çərçivəsində əməkdaşlıq;
- Beynəlxalq təhlükəsizliyin təmininə töhfələr;
- Qarşılıqlı hörmət;
- Beynəlxalq hüquq çərçivəsi;
- Mütərəqqi dəyərlər əsasında tərəfdaşlıq.

Diqqət yetirsək, Azərbaycan Respublikası Milli Təhlükəsizlik Konsepsiyasının təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2007-ci il 23 may tarixli sərəncamında da qeyd olunub ki, “Qərbi və Şərqi dünyalarının qovuşduğu coğrafi məkanda yerləşən Azərbaycan bir çox sivilizasiyaların müsbət məqamlarını özündə cəmləşdirib. Avropanın mütərəqqi dəyərlərini paylaşan və Avro-Atlantik təhlükəsizlik arxitekturasının ayrılmaz bir hissəsi olan Azərbaycan bu məkanın təhlükəsizliyinə öz töhfəsini verməkdədir”.

Etiraf olunmalıdır ki, son 15 ildə

Azərbaycan global məkanda həm aparıcı regional lider, həm də global logistik öncül kimi şöhrət qazanıb. Diqqət yetirsək, Bakının aparıcı rolu nəinki yerləşdiyi geocoğrafiyada, daha böyük geostrateji iqtisadi-siyasi platformalarda vurğulanır, tədqiqatçılarıq sayılır. Azərbaycanın yeni global proseslərdəki rolunun artması, yeni perspektiv əməkdaşlıqların meydana çıxması isə bir daha onu göstərir ki, rəsmi Bakı apardığı siyasi-iqtisadi strategiyada uzaqgörənlik, operativlik, çevik dəyərləndirmə kimi mühüm ştrixləri ön plana çıxarır - bu, müasir çağırışlara, müasir standartlara söykənərək yürüdülməli dövlət siyasətinin növbəti təsdiqi kimi ortaya çıxır. Əlaqələrin inkişaf etdirilməsi

isə yeni iqtisadi-siyasi situasiyanın üfüqlərinin genişlənməsidir. Azərbaycanın Şərqi kontingenti ilə, xüsusilə Çin ilə münasibətləri hər kəsə məlumdur - rəsmi Pekin ilə Bakı arasında hərtərəfli strateji münasibətlərlə bağlı mühüm müqavilə - hüquq bazası mövcuddur. Qərbi kontingenti ilə də münasibətlər olduqca yüksək konturlarla müşayiət olunur - bu ilin avqustunda Azərbaycan ilə ABŞ arasında əlaqələrin daha da gücləndirilməsi ilə bağlı aparılan danışıqlar deyilənləri təsdiqləyir.

mızın Fransa, Moldova prezidentləri, Niderlandın Baş naziri, İtaliyanın Nazirlər Şurasının sədri, Aİ Şurasının və Avropa Komissiyasının prezidentləri ilə görüşlərdə aparılan müzakirələr onu deməyə əsas verir ki, Azərbaycan Avropa üçün mühüm dövlətdir. Azərbaycan Aİ ilə çoxtərəfli əməkdaşlıq sferasına malikdir. Buraya əsasən enerji təhlükəsizliyi, nəqliyyat daşımaçılığı və bir sıra sahələr daxildir. Vurğulayaq ki, Brüssel ilə Bakı arasında əməkdaşlıq proqramlarından biri (TRACECA-Qafqaz-Asiya Nəqliyyat Dəhlizi (TRACECA) proqramıdır. “Yeni İpək Yolu” adlandırılan TRACECA Mərkəzi Asiya, Qafqaz və Avropa arasında nəqliyyat əlaqələrinin inkişafını

Azərbaycan-Aİ münasibətləri: yeni dövrdə yeni ruhla...

Paralel olaraq eyni tezisləri Avropa üçün də keçərlili saymaq olar: bu amil bir neçə gün öncə Kopenhagendə keçirilən Avropa Siyasi Birliyinin 7-ci Zirvə toplantısında növbəti dəfə sübut olundu. Dövlət başçı-

hədəfləyən proqramdır. Proqramın məqsədi dövlətlərin siyasi və iqtisadi müstəqilliyini dəstəkləməklə onların avtomobil, dəmir və dəniz yolu vasitəsilə Avropa və dünya bazarına çıxışını genişləndirmək, Avropadan Qara Dəniz və Qafqaz vasitəsilə Mərkəzi Asiyaya və əks istiqamətdə ən tez və ən ucuz nəqliyyat dəhlizinin yaradılmasından ibarətdir. TRACECA çərçivəsində aparılan əməkdaşlıq 1998-ci il sentyabrın 8-də Bakıda “TRACECA -Tarixi İpək Yolu Bərpa-sı” konfransı ilə daha da möhkəmləndirildi. Burada “Avropa-Qafqaz-Asiya” dəhlizinin inkişafı üzrə beynəlxalq nəqliyyat haqqında çoxtərəfli əsas sənəd imzalandı. Müqavilə çərçivəsində beynəlxalq dəmir və avtomobil nəqliyyatı, beynəlxalq ticarət gəmiçiliyi, gömrük prosesləri və sənədlərin işlənməsi üzrə Texniki Əlavələr adlı sənəd də razılaşdırılıb. Bu razılaşma Avropa, Qara Dəniz, Qafqaz regionlarında, Xəzər dənizi hövzəsində və Asiyada ticarət, iqtisadi və nəqliyyat əlaqələrinin tənzimlənməsində mühüm rol oynayaraq TRACECA proqramının əsas sənədi kimi çıxış edir. Bu layihə çərçivəsində Azərbaycan 25 texniki və 11 investisiya layihələrinin həyata keçirilməsinə yardımı göstərib.

Enerji əməkdaşlığı...

Digər mühüm əməkdaşlıq məsələsi qeyd edildiyi kimi enerji sahəsidir. 2006-cı ildə bağlanmış “Avropa İttifaqı və Azərbaycan Respublikası arasında energetika sahəsində strateji tərəfdaşlıq üzrə qarşılıqlı anlaşma haqqında Memorandum”a əsasən formalaşan əməkdaşlıq hər iki tərəf üçün böyük əhəmiyyətə malikdir. Yeni dövrdə isə münasibətlər daha mühüm bir istiqamətə köklənib - 2022-ci ilin iyul ayında Avropa Komissiyasının Prezidenti Ursula Fon der Leyenin Azərbaycana rəsmi səfəri çərçivəsində ölkəmizlə

qurum arasında Anlaşma Memorandumu imzalanıb. Yeni saziş Azərbaycandan TAP vasitəsilə idxal edilən qazın illik həcmi 5 il ərzində 2 dəfəyədək artırılmasını nəzərdə tutur. Həmçinin Ursula Fon der Leyenin Azərbaycanı enerji sahəsində “etibarlı tərəfdaş” adlandırması da ikitərəfli münasibətlərin inkişafı baxımından böyük önəm daşıyır. Müqavilədə yer alan əsas məsələlərdən biri Cənub Qaz Dəhlizi çərçivəsində Avropaya daşınan mavi yanacağın illik həcmi 20 milyard kubmetrə çatdırılmasıdır. Bu yaxınlaşma ona dəlalət edir ki, Azərbaycan-Aİ arasında inteqrasiya proseslərin daha da dərinləşməsi imkanı mövcuddur.

Azərbaycan-Avropa münasibətlərində iqtisadiyyatdan kənar predmetlər üzrə müəyyən dövrlərdə gərginlik müşahidə olunub - etiraf edilməlidir ki, bəzən erməni lobbisinin səsinə ehtiyacı olan Avropa siyasi dairələrin populistliyi, bəzən də əqoist və reallıq hissini itirmiş siyasətçilərin “demokratiya dərsi” verməsi bu gərginliklərin əsas səbəbi kimi ortaya çıxır. Avropanın özündə belə qəbul edilməyən separatçılığa, ekstremizmə, terrorçuluğa qarşı Azərbaycanın mübarizəsi insan hüquqlarının pozulması kimi qələmə verilib. Böyük dövlətlərin geosiyasi mübarizəsində Azərbaycanı aləmə çevirməyə imkan verməyən dövlətimiz qərarlı olaraq mənfi qiymət alıb. Hər hansı

Kopenhagendə bir daha təsdiqləndi...

bir global güc mərkəzi Azərbaycanın geosiyasi və geoiqtisadi mövqeyinin əhəmiyyətli olduğunu başa düşərək burada özünə məqbul hakiyyəti formalaşdırmağa cəhd edib ki, ölkənin enerji resurslarını, tranzit ticarət yollarına nəzarəti ələ keçirsin və bununla da həm milli gəliri mənimləsin, həm də rəqiblərinə siyasi təzyiq edə bilsin. Lakin Azərbaycan dövləti hər zaman milli maraqları müdafiə edərək bu cür ucuz siyasi manipulyasiyaların həyata keçməsinə imkan verməyib. Nəticədə Avropa

pa Azərbaycan ilə qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq yolunu seçib ki, bu da milli maraqlara cavab verdiyi üçün məmnunluqla qarşılanıb. Bu fakt bir daha Kopenhagendə təsdiqləndi. Vaxtilə ölkəmizə qarşı fərqli ermənipərəst ritorika ilə yanan dövlət və hökumət başçıları Azərbaycanın regional lider, Azərbaycan Prezidentinin yaratdığı reallıqları isə regionun gələcək strateji yol xəritəsi olduğunu bir daha təsdiqlədilər.

P.SADAYOĞLU

Gəncəyə 8 oktyabr hücumu

Ötən əsrin səksəncinci illərin sonlarından - doxsanıncı illərinin əvvəllərindən Ermənistanın xarici havadarlarının dəstəyi ilə

təyi ilə respublikamıza qarşı işğalçılıq siyasəti həyata keçirməsinin fəsadları çox ağır olub. Humanitar böhran yaşamış, q

bir sıra faciələrlə üzləşmiş. Qan yaddaşımıza yazılan faciələrimizdən biri də tarixin bu günündə - 2020-ci il okt-

yabrın 8-də baş verib. Söhbət həmin gün cəbhə xəttindən xeyli uzaqda yerləşən Gəncə şəhərinin Ermənistan tərəfin-

dən növbəti dəfə raket atəsinə tutulmasından gedir. Həmin dəhşətli hadisədən artıq 5 il ötür.

Ermənistan ordusunun bitib-tükənməyən müharibə cinayətləri

Ermənilər havadarlarının hərtərəfli dəstəyi ilə apardıqları Birinci Qarabağ müharibəsində qazandıqları nisbi üstünlüklərə istinad etməklə özləri barədə “döyüşkən xalq” mifi düzəltdilər. Onlar eyni zamanda uyararaq hətta “yeni ərazilər uğrunda yeni müharibə” ritorikaları da səsləndirdilər. Lakin işğalçılıq siyasətinin lap əvvəllərdən ermənilərin əl atdıqları çoxsaylı müharibə cinayətləri onların xisləti, necə “döyüşkən xalq” olduqları barədə konkret təsəvvür yaradır. Müharibə aparmağın da öz qaydaları var. Müharibə zamanı tərəflər mütləq qaydada beynəlxalq konvensiyalarla təsbit olunan prinsiplərə, humanitar normalara əməl etməlidirlər. Ancaq xaricdəki havadarlarının dəstəyindən ilhamlanan Ermənistan lap əvvəldən beynəlxalq konvensiyalara məhəl qoymayıb və otuz il ərzində sayı-hesabı bilinməyən müharibə cinayətləri törədib. Əvvəla, Ermənistanın başladığı müharibə ədalətsiz müharibə idi. Ermənilər bu müharibəni “dənizdən-dənizə Ermənistan” xülyasına uyaraq başlamışdılar. Məqsəd də keçmiş Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətini və oraya bitişik əraziləri zəbt edərək Ermənistanı birləşdirmək idi.

Ermənilər öz mənfur niyyətlərini həyata keçirməkdən ötrü ən çirkin vasitələrə əl atmadan belə çəkinməyiblər. Bu ölkənin keçmiş rəhbərliyi səviyyəsində Xocalı faciəsinin məqsədli şəkildə törədildiyi etiraf olunub. Bu, fəşizmdir, insanlıqdan uzaq bir davranışdır. Və yaxud işğal illərində azərbaycanlılara aid olan ibadət ocaqlarına mal-heyvan bağlanılmasının, qəbiristanlıqların təhqir edilməsinin, hətta burada soyğunçuluq əməllərinə əl atılmasının hansı izahı var? Ermənistan işğal dövründə xarici ölkələrdən Qarabağa erməniləri köçürərək burada qanunsuz məskunlaşdırma həyata keçirib ki, bu da beynəlxalq konvensiyalara görə çox ağır müharibə cinayəti sayılır. İşğalçı

ölkənin hərbi-siyasi rəhbərliyinin göstərişləri əsasında ərazilərimizin minalanması digər bir dəhşətli müharibə cinayətidir. Bu kimi insanlıqla bir araya sığmayan bəd əməlləri ancaq nifrətdən güc alan bədxah toplum özünə rəva görə bilər...

“Qəhrəman erməni xalqı” mifinin tabutuna son mismar isə şanlı Zəfərimizlə başa çatan İkinci Qarabağ müharibəsində vuruldu. Vətən müharibəsi-

nin hər günündə Müzəffər Azərbaycan Ordusu irəliləyir, yeni-yeni əraziləri işğaldan azad edirdi. Döyüş meydanında sarsıdıcı məğlubiyyət acısı yaşayan Ermənistan silahlı qüvvələrinin şəxsi heyəti isə çıxış yolunu postları, silah-sursatı atıb qaçmaqda, fərariyyət etməkdə və bir də dincə əhaliyə, keçmiş təmas xəttindən uzaqda yerləşən şəhər və kəndlərimizi raket atəsinə tutmaqda görürdü ki, bu da cəsarətsizliyin açıq-aşkar göstəricisi idi...

5 dəfə dağıdıcı raket atəsinə tutulan Gəncə

İkinci Qarabağ müharibəsinin ilk günlərindən ağır zərblər alan Ermənistan silahlı qüvvələri 2020-ci il oktyabrın 8-də Gəncəni qadağan olunmuş silahlardan raket atəsinə tutmaqla növbəti müharibə cinayətinə əl atdı. Nəticədə, insan itkisi və yaralılardan olmasa da, şəhərin infrastrukturuna ciddi ziyan dəydi. Ümumiyyətlə, İkinci Qarabağ müharibəsi günlərində cəbhə xəttindən uzaqda yerləşən Gəncə düşmənin intensiv atəş nöqtəsinə çev-

rilmişdi. Halbuki bu şəhərin bombalanması hərbi baxımdan heç bir önəm kəsb etmirdi.

Müharibə günlərində Gəncə ilk dəfə oktyabrın 4-də raket atəsinə məruz qalıb. Nəticədə 1 mülki şəxs həyatını itirib, 30-dan çox mülki şəxs isə yaralanıb. Ertəsi gün - oktyabrın 5-də şəhərə yenidən dağıdıcı raket atılıb. Bu hücum nəticəsində 3 nəfər Gəncə sakinini yaralanıb. İtkisiz ötüşən 8 oktyabr hadisələrindən sonra Nizami yurdu ok-

yabrın 11-də yenidən Ermənistan ordusunun müharibə cinayətinin ünvanına çevrilib. Təəssüf ki, bu dəfə itkilərimiz çox olub - 10 mülki şəxs həyatını itirib, 40-dan çox insan yaralanıb. Vətən müharibəsi günlərində Gəncə mənfur düşməndən 5-ci raket zərbəsinə oktyabrın 17-də alıb. Bu xain hücum 16 nəfərin həyatına son qoyub, 55 mülki şəxs isə yaralanıb.

Bütövlükdə, Ermənistan silahlı qüvvələrinin ağır müharibə cinayətlərinin miqyası çox böyükdür. Verilən məlumatlara görə, İkinci Qarabağ müharibəsində Ermənistanın hərbi təcavüzü nəticəsində 12-si uşaq, 27-si qadın olmaqla 93 mülki şəxs həlak olub, 454 mülki vətəndaş yaralanıb, ümumilikdə 12 min 292 yaşayış və qeyri-yasayış sahəsinə, 288 nəqliyyat vasitəsinə ziyan dəyib, 1 018 fermer təsərrüfatı üzrə zərər faktı aşkar edilib.

cümlədən silahlı münaqişələr zamanı mülki şəxslərin müdafiəsinə dair 12 avqust 1949-cu il tarixli Cenevrə Konvensiyasının tələblərini kobud şəkildə pozaraq endirib. Hərbi hədəf olmayan mülki obyektlər, həmçinin mülki əhaliyə 9K58 “Smerç” (BM-30) və 9K72 “Elbrus” tipli raketlərlə zərblər endiriblər. Bu tip raketlər keçmiş SSRİ-nin, habelə MDB dövlətlərinin silahlı qüvvələri üçün strateji vasitə olan əməliyyat-taktiki silah sistemlərinə aid olduğundan, tət-

İzlər Ermənistanın siyasi-hərbi rəhbərliyinin üzərinə gedir...

Məlum olduğu kimi, hazırda Bakıda zamanında Azərbaycana qarşı dövləti cinayətlər törətməkdə ittiham olunan Ermənistan Respublikasının vətəndaşları Arayik Harutyunyan, Arkadi Qukasyan, Bako Sahakyan, Davit İşxanyan, David Babayan, Levon Mnatsakanyan və digərlərinin barəsində olan cinayət işləri üzrə açıq məh-

kəmə prosesi davam etdirilir. Oktyabrın 6-da baş tutan iclasda 2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı Gəncə şəhərinin raketlərlə vurulmasına dair sənədlər elan edilib. Sənədlərdən bir daha aydın olur ki, Ermənistan silahlı qüvvələri Gəncə şəhərinə raket zərblərini atəşlə rejimini və beynəlxalq hüquq normalarını, o

biq hüququ müvafiq dövlətin başçısına, habelə onun razılığı ilə müdafiə nazirinə məxsusdur. Beləliklə, Gəncənin ballistik raket atəsinə tutulması ömrünün Ermənistan rəhbərliyi tərəfindən verildiyi məhkəmədə növbəti dəfə təsdiqini tapır.

Mübariz ABDULLAYEV

5-ci respublikada 5-ci hökumət böhranı

Fransada Makronun sərəştərsiz siyasətinin fəsadlarının miqyası hər ötən gün daha da genişlənir. Cəmi 1 ay bundan əvvəl Baş nazir postuna gətirilən Sebastyan Lekornyunun bugünlərdə vəzifəsindən istefa verməsi vəziyyətin kritik dərəcədə ağır olmasından xəbər verir.

Cəmi 1 ay vəzifədə qalan Baş nazir

Fransada baş nazirlərin bir-birini əvəzləməsi və deyə bilər ki, artıq permanent hal alan hökumət böhranları ölkənin kifayət qədər ağır siyasi və sosial-iqtisadi böhran vəziyyətinə düşdüyü barədə konkret təsəvvür yaradır. Bundan əvvəlki hökumət böhranı sentyabr ayında yaşanıb. Milli Assambleyada təxminən 1 il ərzində fəaliyyətdə olan Fransua Bayru hökumətinə etimadsızlıq səsverməsi baş tutub.

Fransua Bayru parlament etimadsızlığı ilə yola salındıqdan sonra Makron özünə yaxınlığı ilə tanınan Sebastyan Lekornyunu Baş nazir təyin etdi və ona qısa müddətdə hökuməti formalaşdırmağı tapşırırdı. Ancaq sonuncu Fransa tarixində hökumətə ən az müddətdə rəhbərlik edən Baş nazir kimi qalacaq. Onun artıq prezident tərəfindən də təsdiqlənən istefası ilə ölkədə son iki ildə beşin-

ci Baş nazir əvəzlənməsi baş tutub ki, bunu da Fransanın acınacaqlı vəziyyətinin güzgüsü kimi dəyərləndirə bilər.

Bəs cəmi 1 ay Baş nazir postunu tutan Sebastyan Lekornyunun istefasının səbəbləri nədir? Buna aydınlıq gətirən sabiq Baş nazir ölkədə əsas idarəetmə prinsiplərinə riayət olunmadığı şəraitdə hökumətə başçılıq edə bilməyəcəyini deyib.

Siyasətçi onun vəzifədə qalmasını qeyri-mümkün edən 3 əsas səbə-

bi vurğulayaraq deyib: “Birincisi, siyasi partiyalar konstitusiyanın parlamentdən yan keçməklə qərarların qəbul edilməsinə imkan verən 49.3-cü maddəsinin tətbiqindən imtinanın səbəb olduğu dərin uçuruma və dəyişikliklərə çox vaxt məhəl qoymur.

İkincisi, partiyalar elə davranırdılar ki, sanki Milli Assambleyada mütləq çoxluğa malik idilər.

Üçüncüsü, hökumətin tərkibi “kifayət qədər çəvik olmadı” və partiyaların gələcək prezident seçkiləri ilə bağlı ambisiyalarının artmasına səbəb oldu.”

Makron vəzifəsini tərk edən Baş nazirdən oktyabrın 8-də siyasi məsələlərlə bağlı yekun danışıqları aparmasını və nəticələrini ona bildirməsini istəyib. Sebastyan Lekornyu yenidən Baş nazir postunu tutmaq istəmədiyini, lakin prezident Makronun gələcək hökumətlə bağlı siyasi qüvvələrlə danışıqları aparmaq göstərişini yerinə yetirəcəyini bildirib.

Beləliklə də, Sebastyan Lekornyunun istefa verməkdən başqa alternativi qalmayıb.

Respondentlər Makronun istefasını dəstəkləyirlər

Fransa kütləvi informasiya vasitələrində dərc edilmiş bir neçə ictimai rəy sorğusunun nəticələri təsdiqləyir ki, bu gün fransızların əksəriyyəti Makronun ölkədəki dərin siyasi böhran fonunda səlahiyyətlərini vaxtından əvvəl təhvil verməsinin tərəfdarıdır.

“Toluna-Harris Interactive” şirkətinin sorğusunda iştirak edənlərin 73 faizi dövlət başçısının belə bir addımını dəstəklədiklərini bildiriblər. Respondentlərin 76 faizi Baş nazir Sebastyan Lekornyunun istefası ilə noticələnmiş siyasi vəziyyətə görə

Öslində, Sebastyan Lekornyunun istefası zərurətdən baş verən bir gerçəklikdir. Hökumət böhranını şərtləndirən əsas amil heç şübhəsiz ki, Fransanın hazırkı realıqlarıdır. Ölkənin böyük həcmdə dövlət borcu öhdəliyi yaranıb. Digər tərəfdən, büdcə kəsiri əhəmiyyətli dərəcədə artıb. Baş nazirləri əvəzləməklə bu problemləri aradan qaldırmaq mümkün deyil. Siyasətin mahiyyəti dəyişməlidir. Bir-birini əvəzləyən baş nazirlər çıxış yolunu sərt qənaət rejiminə

keçid etməkdə, vergiləri artırmaqda və digər belə inzibati tədbirlərə əl atmaqda görürlər ki, bu da cəmiyyətdə qəbul olunmur.

Bu realıq fonunda Fransanın müxalifət partiyaları sabiq Baş nazir Sebastyan Lekornyunun yeni hökumətinə etimadsızlıq votumunu elan etməsi təşəbbüsü ilə çıxış edib. Bu barədə sağıcı “Milli Birlik” partiyasının nümayəndəsi Jan-Filipp Tangi BFMTV telekana-

Zərurətdən baş verən istefa

lının efirində bildirib. Hökumətə etimadsızlıq votumunun elan edilməsi təhdidi ilə solçu partiyalar da çıxış ediblər. Belə ki, sosialistlərin lideri Olivye For “France Inter” radiostansiyasının efirində bəyan edib ki, əgər hökumət pensiya islahatını nəzərdən keçirməyə imkan verməyə, Sosialist Partiyası etimadsızlıq votumunu dəstəkləyəcək.

əsas günahkar kimi məhz Makronu görürlər.

Mübariz FEYZLİ

Yaxın Şərqdə təhlükəsizlik mexanizmi

Yaxın Şərqdə artıq yeni geostrateji və geosiyasi güc mərkəzləri meydana gəlib. Bu güc mərkəzləri sözügedən regionda siyasi proseslərin gedisatında mühüm rol oynamaq, istənilən siyasi prosese təkan vermək və

Ankara, Ər-Riyad və Misir bir çətir altında birləşir

regionda öz təsir gücünü göstərmək iqtidarında olan ölkələrdir. Belə demək mümkünsə, Yaxın Şərqlə bağlı

siyasi və iqtisadi məsələlərin nizamlanmasında bu ölkələrin mövqeyi nəzərə alınır. Əvvəllər bu ölkələr bir-

birinə rəqib idilərsə, indi isə birgə əməkdaşlıq çərçivəsində bir-birinə daha da yaxınlaşıblar. Təbii ki, söhbət

Türkiyə-Səudiyyə Ərəbistanı-Misir üçbucağından gedir. Bu üçbucaq nəinki siyasi və iqtisadi sahədə, həmçinin hərbi-təhlükəsizlik sahəsindəki münasibətlərdə də özünü göstərməkdədir.

Üç ölkənin hədəfi - üçtərəfli regional təhlükəsizlik ittifaqı

Son beş-altı il ərzində Türkiyə, Səudiyyə Ərəbistanı və Misir arasında diplomatik-siyasi və iqtisadi-ticarəti əməkdaşlığın genişlənməsi öz bəhrəsini verməyə başlayıb. Artıq üç ölkənin hərbi-siyasi rəhbərləri hərbi-müdafiə və hərbi-təhlükəsizlik sahəsində də qarşılıqlı münasibətləri daha da inkişaf etdirmək, hətta doğrusunu desək, birgə regional təhlükəsizlik mexanizmi formalaşdırmaq istiqamətində danışıqları intensivləşdirib. İstər Türkiyə və Misir, istərsə Türkiyə və Səudiyyə Ərəbistanı, istərsə də Misir və Səudiyyə Ərəbistanının dövlət rəsmiləri arasında bu məqsədlə bağlı tez-tez görüşlər keçirilir. Ekspertlərin məlumatına görə, son zamanlar Ankara, Ər-Riyad və Qahirənin birgə təşəbbüsü ilə baş tutan yüksək səviyyəli danışıqlarda Yaxın Şərqdə hazırkı proseslər ilə bağlı bir çox məsələlər, xüsusilə də Fələstinin

dövlətçiliyi, o cümlədən Qəzzada mövcud vəziyyət barədə ətraflı müzakirələr və fikir mübadilələri aparılıb.

Belə hesab olunur ki, region daxili və regiondan kənar güc mərkəzlərinin regionda təhlükələrinin qarşısının alınması istiqamətində birgə addımların atılması danışıqların əsas müzakirə mövzudur və görüşlərdə bu məsələyə daha çox diqqət yetirilir - bu məsələdə ortaq mövqe nümayiş etdirmək hər üç ölkənin başlıca hədəfidir. Ekspertlər qeyd edirlər ki, regiondan kənar güc mərkəzlərinin regiona müdaxiləsinə mane olmaq, habelə regionda davamlı sülh və sabitliyin təminatına yönələn birgə təhlükəsizlik mexanizmin əsasının qoyulmasının zəruriliyi Türkiyə, Səudiyyə Ərəbistanı və Misiri bir-birinə daha da yaxınlaşmağa və üçtərəfli əməkdaşlığı daha da möhkəmləndirməyə sövq edib.

Hədəfə doğru addımlar atılmağa başlanılıb

Ekspertlər, həmçinin vurğulayırlar ki, Türkiyə, Səudiyyə Ərəbistanı və Misirin birgə regional təhlükəsizlik mexanizmi formalaşdırmaq üçün xüsusi potensialı var - hər üç ölkə buna nail olmaq üçün geniş hərbi-siyasi imkanlara malikdir. Onların fikrincə, belə bir mexanizmin əsasının qoyulması Yaxın Şərqdə geostrateji, geosiyasi və geoiqtisadi balansın tarazlaşmasına gətirib çıxara bilər. Bunun özü müsbət nəticə göstərəcəyi təqdirdə, digər region ölkələrinin bu mexanizmə qoşulması da istisna deyil. Demək olar ki, artıq bu istiqamətdə lazımi işlər görülməyə başlanılıb - ilk növbədə Türkiyə, Səudiyyə Ərəbistanı və Misir həm ikitərəfli, həm də üçtərəfli təmaslar

çərçivəsində hərbi-müdafiə, hərbi-texniki və hərbi-təhlükəsizlik sahəsində əməkdaşlığı daha da dərinləşdirir. Türkiyə KİV-lərinin məlumatına görə, yaxın zamanda Şərqi Aralıq dənizində Türkiyə və Misir hərbi donanmasının genişmiqyaslı təlimlərinin keçirilməsi gözlənilir. Bu təlimlərə hər iki tərəfdən xeyli sayda hərbi gəmi və qırıqı təyyarələr qatılacaq. Bu, Türkiyə-Misir hərbi münasibətlərində ilk belə hadisə olacaq. Səudiyyə Ərəbistanı isə Türkiyənin hərbi sənayesinə maraq göstərir - Ər-Riyad Türkiyənin böyük hərbi-texniki layihələrinə qoşulmaq və bu layihələrdən yararlanmaq niyyətindədir. Hər iki ölkənin KİV-lərinin məlumatında qeyd olunur ki, Ər-Riyad Türkiyə ilə 6 milyard dollar dəyərində hərbi saziş imzalamağa hazırlaşır. Bu sazişə görə, Ər-Riyad Türkiyədən beşinci nəsil hərbi gəmiləri, PUA-lar, raketlər

və müxtəlif hərbi ləvazimatlar alacaq. Xüsusilə qeyd edək ki, 2030-cu ildə Türkiyə ordusunun istifadəsinə veriləcək KAAN qırıqı təyyarələri Ər-Riyad və Qahirənin diqqətini cəlb edib. Bundan başqa, Türkiyə müdafiə və təhlükəsizlik baxımından Səudiyyə Ərəbistanı və Misir üçün etibarlı tərəfdaş kimi görünür. Hər iki ölkə Türkiyənin gücünü və qüdrətini çox yaxşı anlayır. Ekspertlər belə bir qənaətə gəliblər ki, hərbi-müdafiə və hərbi-təhlükəsizlik sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsi, təhlükəsizliklə bağlı mütəmadi məsləhətləşmələrin aparılması və ortaq diplomatik-siyasi mövqeyin sərgələnməsi birgə regional təhlükəsizlik mexanizminin əsasının qoyulmasına gətirib çıxara bilər. İrəli sürülən fikirlər onu deməyə əsas verir ki, Türkiyənin hərbi-siyasi qüdrəti, Səudiyyə Ərəbistanının geniş iqtisadi-siyasi təsir imkanları və Misirin geosiyasi əhəmiyyətinin artması fonunda Yaxın Şərqi sabitliyinə və təhlükəsizliyinə töhfə verəcək, bununla yanaşı regiondan kənar qüvvələrin regiona müdaxiləsinin qarşısını ala biləcək mexanizmin formalaşması mümkündür.

Belə bir mexanizm regiona nə vəd edir?

Məsələ ilə bağlı politoloq Tural İsmayilov “Yeni Azərbaycan” qəzetinə şərhində qeyd edib ki, Türkiyə, Misir və Səudiyyə Ərəbistanı arasında birgə təhlükəsizlik mexanizminin yaradılması ideyası Yaxın Şərqdə yeni güc mərkəzinin formalaşması deməkdir. “Əgər bu təşəbbüs reallaşarsa, regionda Qorbdən asılı olmayan, müstəqil təhlükəsizlik arxitekturası meydana çıxacaq. Bu model ilk növbədə İranın təsir balansını yumsalda, İsrailin hərbi üstünlüyünü isə müəyyən dərəcədə neytrallaşdırı bilər. Həmçinin regiondakı daxili böhranlara - Yəmən, Sudan, Qəzza

və Suriya kimi münaqişələrə - daha çevik, regional cavab mexanizmi formalaşar. Türkiyənin diplomatik çevikliyi, Misirin geosiyasi mövqeyi və Səudiyyə Ərəbistanının maliyyə gücü birləşsə, bu mexanizm “Yaxın Şərqi NATO-su” obrazını qazana bilər. Bu, həm də İslam dünyasının təhlükəsizlik məsələlərində birinci dərəcəli söz sahibi olmasının başlanğıcı olar,” - deyər T.İsmayilov vurğulayıb.

“Lakin proses bir o qədər də asan deyil. Ən böyük əngəl - ölkələr arasındakı tarixi etimadsızlıq və liderlik ambisiyalarıdır. Ər-Riyadla Qahirə arasında bəzən maraq toqquşmaları müşahidə olunur, Ankara isə Qərblə balans siyasətini qoru-

bitliyinə təsir göstərə bilər,” - deyər T.İsmayilov əlavə edib ki, müəyyən xarici qüvvələr də buna mane olmağa çalışacaq: “İran və İsrail kimi regional güclər belə ittifaqı öz maraqlarına təhdid kimi görəcəkdir. İran bu formatı “anti-şio blok”u kimi

Mexanizmə əngəl olan amil

mağa çalışır. Bu fərqli vektorlar birgə mexanizmin savitliyinə təsir göstərə bilər,” - deyər T.İsmayilov əlavə edib ki, müəyyən xarici qüvvələr də buna mane olmağa çalışacaq: “İran və İsrail kimi regional güclər belə ittifaqı öz maraqlarına təhdid kimi görəcəkdir. İran bu formatı “anti-şio blok”u kimi

təqdim etməyə, İsrail isə Qərb diplomatiyası vasitəsilə onun önünü kəsməyə çalışacaq. ABŞ və NATO da bu təşəbbüsə ehtiyatla yanaşacaq, çünki bu, Qərbin Yaxın Şərqdəki nəzarət alətlərini zəiflədə bilər. NATO-nun rəsmi mövqeyi “əməkdaşlığa açıq” şəkildə olsa da, praktiki-kada Türkiyənin regiona müdaxiləsinin qarşısını ala biləcək mexanizmin formalaşması mümkündür.

Yeni səhifə açar bilər, amma...

T.İsmayilov hesab edir ki, Türkiyə bu mexanizmi Qərbə qarşı deyil, regional sabitliyin daxili dayağı kimi təqdim etməyə çalışacaq. “Əgər tərəflər strateji etimad yarada bilsə, bu format həm terrora qarşı mübarizədə, həm də enerji təhlükəsizliyində mü-

him rol oynayar. Lakin bu mexanizm ancaq siyasi səmimiyyət və qarşılıqlı hörmət üzərində qurulacaq, yaşayır. Əks halda, o da əvvəlki ərəb ittifaqları kimi kağız üzərində qalacaq. Yaxın Şərq üçün isə bu dəfə fərqli bir səhifə açmaq imkanı yaranıb - amma bu səhifəni kim və necə yazacaq, hələ məlum deyil”.

NATO nizamnaməsi nə deyir?

Bu məsələyə gəlincə, T.İsmayilov qeyd edib ki, NATO-nun nizamnaməsində üzv dövlətlərin alyansdan kənar hərbi və təhlükəsizlik ittifaqları qurmasını qadağan edən konkret bir müddəə yoxdur. “Lakin sənədin ruhu və 5-ci, 8-ci maddələrin məzmunu bu məsələdə çox aydın balans tələb edir. 8-ci maddəyə görə, NATO üzvü olan heç bir dövlət alyansın

məqsəd və prinsipləri ilə ziddiyyət təşkil edən beynəlxalq öhdəliklər götürə bilməz. Yəni formal qadağa yoxdur, amma faktiki məhdudiyyət var. Bu o deməkdir ki, NATO üzvü olan bir ölkə, məsələn, Türkiyə - alyansın maraqları ilə ziddiyyət təşkil etməyən regional təhlükəsizlik mexanizmlərində iştirak edə bilər. Ancaq həmin ittifaq NATO-

nun qərar mexanizmlərinə, hərbi inteqrasiya sistemində və kollektiv müdafiə prinsipinə zidd olmamalıdır. Əgər belə bir təşəbbüs NATO-nun maraqlarına paralel gədirsə, Brüssel adətən buna səssiz dəstək verər. Amma əgər ittifaq Qərbin təsir dairəsini zəiflədə və ya alyansın vahid qərar mexanizmini parçalaya bilsə, o zaman ciddi etiraz yaranır,” - T.İsmayilov bildirib.

Yunis ABDULLAYEV

Yeni Suriyaya keçid...

Bu ölkədə parlament seçkiləri keçirilib

Əsəd rejiminin devrilməsindən doqquz ay keçdikdən sonra oktyabrın 5-də Suriyada ilk parlament seçkiləri keçirilib. Kürdlərin və druzların kütləvi şəkildə

məskunlaşdığı bölgələri çıxmaq şərti ilə ölkənin bütün vilayətlərində seçkilər baş tutub. Artıq seçkilərin nəticələri elan olunub. “Al-Jazeera”nin məlumatına gö-

rə, Parlament Seçkiləri üzrə Ali Komitənin nümayəndəsi Nəvvər Nəcmə noticələri açıqlayıb. İlkən nəticələrə görə, 119 deputat seçilib, lakin hər birinin aldığı

səslərin sayı hələ göstərilir. Hələbdən 30, Dəməşqdən 10, Dəməşqətrafi rayonlardan 12, Homsdan 12, Hamadan 12, Latakıyadan 10, Tartusdan 2, Deyr-əz-Zordan 10, İldibdən 12, Deradan 6 və Kuneytrdən 3 deputat seçilib. Ancaq 21 yer bəzi səbəblərdən dolayı boş qalıb. Parlamentin yeni üzvlərinin altısı qadındır, 10 deputat isə dini və etnik azlıqları təmsil edir. Seçkilərdə təxminən 6000-7000 arası seçkilərdə iştirak etdiyi bildirilir. Qeyd edək ki, ölkə qanunvericiliyinə görə, Xalq Məclisinə keçirilən dolayı

seçkilərdə ümumilikdə 210 deputat seçilir. Seçki kollegiyaları deputatların üçdə ikisini (140 üzv) seçir, qalan üzvləri isə dövlət rəhbəri tərəfindən təyin olunur. Bu həftə sonu Suriyanın keçid hökumətinin rəhbəri Əhməd Əl-Şara 70 deputatın siyahısını təsdiqləyəcək. Digər maraqlı fakt isə Suriyada Milli Assambleyaya namizədliyini irəli sürən şəxslər müəyyən kriteriyalara sahib olmalıdır. Belə ki, milli Assambleyanın üzvlərinin 70 faizinin elmi dərəcəsi, qalan 30 faizi isə ölkədə tanınmış şəxs olmalıdır.

Heç bir qanun pozuntusu müşahidə olunmayıb

Suriyanın Daxili İşlər Nazirliyi ölkənin əksər əyalətlərində Xalq Şurasına keçirilən seçkilərdə səsvermə zamanı heç bir qanun pozuntusu qeydə almayıb. “Al Hadath” telekanalının məlumatına görə, Daxili İşlər Nazirliyinə bağlı qüvvələr seçki məntəqələrinin təhlükəsizliyini və vətəndaşların hərəkətini təşkil etmək, nəqliyyatın fasiləsiz hərəkətini

təmin etmək, seçicilərin asanlıqla və təhlükəsiz şəkildə seçki qutularına çatmasına şərait yaratmaq məqsədilə təşdiq olunmuş planı uğurla icra edib. Öz növbəsində, Xalq Şurasına Seçkilər üzrə Ali Komitənin sədri Məhəmməd Əl-Əhməd də seçki prosesinin rəvan getdiyini təsdiqləyib.

Yeni Suriyada ümumxalq seçkisinin baş tutması bir sıra səbəblərlə bağlıdır. Qeyd edək ki, Suriya 14 il vətəndaş müharibəsi içərisində olub. Bu müharibə nəticəsində ölkənin bir çox bölgələri viran olub, milyonlarla Suriyalı öz ölkəsini tərk edərkən xarici ölkələrə üz tutub və məcburi köçkün vəziyyətinə düşüb. Nə-

ticə etibarı ilə əhalinin qeydiyyatında ciddi problemlər yaranıb - qeydiyyat ya natamamdır, ya da qeyri-dəqiqdir. Suriyada yaşayyan bir çox insanın şəxsiyyət vəsiqəsi və pasportu yoxdur. Vətəndaş

Niyə ümumxalq seçkisi keçirilməyib?

müharibəsi zamanı bir çox Suriyalı ailə qohumlarının inqilabda iştirak etdiyinə görə yaşadığı yerləri tərk etmək məcburiyyətində qalıb. Xüsusilə uğurla icra edib. Öz növbəsində, Xalq Şurasına Seçkilər üzrə Ali Komitənin sədri Məhəmməd Əl-Əhməd də seçki prosesinin rəvan getdiyini təsdiqləyib.

Qüvvələrinin nəzarəti altında olan ərazilərdə, xüsusilə İldibdə həm yerli, həm də məcburi məskunlaşan əhalinin şəxsiyyət və yaşadığı ünvan qeydiyyatları Əsəd rejimi tərəfindən ölkənin vətəndaşlıq sistemindən çıxarılıb. Yeni Suriya hökuməti bu məsələnin həlli istiqamətində müəyyən işlər görsə də, məsələ hələ də öz həllini tapmayıb. Bundan başqa, ölkədə kürdlərin kütləvi məskunlaşdığı ərazilərin YPG terror təşkilatının nəzarəti altında olduğundan həmin ərazilərdə əhalinin qeydiyyatının aparılması

qeyri-mümkündür. Eyni zamanda ölkədəki müharibə və Əsəd rejiminin represiyaları səbəbindən Livan, İordaniya, Türkiyə və Avropa ölkələrinə müvəqqəti sığınan Suriyalıların qeydiyyatı da qeyri-dəqiqdir - onların vaxtilə yaşadığı ünvanlar məlum deyil. BMT-nin son məlumatlarına görə, Əsəd rejiminin devrilməsindən sonra 3 milyondan çox Suriyalı öz ölkəsinə qayıdıb, lakin kimin hara qayıtdığı barədə dəqiq məlumat yoxdur. Ümumxalq seçkisinə mane olan digər amil isə siyasi plüralizmin olmamasıdır. Əsəd rejimi dövründə ölkədə birpartiyalı sistem mövcud idi - yalnız hakim BƏƏS partiyası və rejimə bağlı olan siyasi partiyalar fəaliyyət göstərirdi. Ölkədə çoxpartiyalı sistem ələsinin qoyulması üçün ilk növbədə ölkə konstitusiyasında ciddi dəyişikliklər edilməlidir.

HTŞ qalib gəlmədi - müxaliflər məclisdə çoxluq təşkil edir

Seçkilərin nəticələrinə görə, Əhməd Əl-Şaaranın rəhbərlik etdiyi Heyət Təhriir əl-Şam Xalq Məclisdə çox az mandat əldə edib. Amma vaxtilə “mətədil müxalifət” kimi tanınan şəxslər yeni məclisin üzvləri arasında çoxluq təşkil edirlər. Suriya KİV-lərinin məlumatına görə, vətəndaş müharibəsi zamanı HTŞ-yə müxalif olan və Əhməd Əl-Şaaranın rəqibi olan şəxslər Xalq Məclisinə deputat seçiliblər. Bu seçkilərdə diqqətcəkmən məqamlardan biri isə etnik qruplar, xüsusilə də türkmənləri və kürdləri təmsil edən şəxslərin də Xalq Məclisinə daxil olmasıdır. Kürdlərin kütləvi şəkildə məskun-

laşdığı ərazilərdə seçkilər baş tutmasa da, Hələbin özündən kürd cəmiyyətinin önəmli nümayəndələri məclisin üzvü seçiliblər. Seçilmiş deputatlar Məhəmməd Səid, Rankin Abdo, Şeyh Səid Zadə və Əmər Həmdo Qaribo olub. Bu dörd fiqurun ortaq xüsusiyyəti onların Suriya Kürd Milli Şurasına bağlı olmasıdır. Suriya türkmənlərindən - Suriya Türkmən Dəməkləri Federasiyasının sədri Tərik Sülo Cəvizci, Türkmən dağında döyüşən və İslam dağı batalyonunu quran türkmən komandiri Samir Karaali də Xalq Məclisinə təmsil olunacaqlar.

Məsələ ilə bağlı politoloq Asif Nərimanlı “Yeni Azərbaycan” qəzetinə şərhində qeyd edib ki, keçən həftə baş tutan parlament seçkiləri Suriyanın siyasi tarixində xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Onun sözlərinə görə, bu seçkilər Suriyanın yenidən normal dövlət kimi formalaşması baxımından önəmlidir. “Suriyanın demokratik idarəetmə sistemində keçidi üçün bu seçkilərin keçirilməsi vacib idi. Əl-Şaara hakimiyyəti bu addımı ilə həm ölkə daxilindəki cəmiyyətə, həm də beynəlxalq ictimaiyyətə onu sübut etdi ki, o, Əsəd rejiminə bənzər

sistem qurmaq niyyətində deyil. Düzdür, bu seçki mövcud ağır şərtlər altında keçirildi və dünya standartlarına uyğun deyildi. Amma Şaara hakimiyyəti buna getməyə məcbur idi. Yeni Xalq Məclisinin formalaşmasından sonra məclisin ilk gündəmində ölkənin yeni konstitusiyasının hazırlanması ilə bağlı məsələnin müzakirəsi olacaq. Dünya standartlarına cavab verən və insan hüquqlarını özündə ehtiva edən konstitusiyanın qəbulu ölkədə sülh və sabitliyin təmin olunması, şəffaf idarəetmə sisteminin qurulması və ölkənin ərazi bütövlüyü və suverenliyinin qorunması baxımından çox önəmlidir. Yeni konstitusiyanın qüvvəyə minməsin-

Son seçkinin önəmi

dən sonra ölkədə, şübhəsiz ki, yeni qaydalar çərçivəsində növbəti parlament seçkiləri keçiriləcək. Bununla yanaşı, Suriyada yenidənqurma işləri aparılmalı, öz yurdlarından didərgin düşən əhali yaşadığı evlərinə qayıtmalı, yeni seçki qanunvericiliyi tətbiq olunmalı və siyasi partiyaların, media qurumlarının və vətəndaş cəmiyyətlərinin fəaliyyəti tənzimlənə bilər. Beynəlxalq ictimaiyyətin bu seçkilərə münasibətinə gəlincə, bu, dünya dövlətləri tərəfindən anlaşıqlı qarşılanacaq. Əsas odur ki, Suriyada sülh, sabitlik və əmin-amanlıq bərqərar olunsun”.

Y.Abdullayev

“Açıq Cəmiyyət”in qapalı məqsədləri

“Rəngli inqilab”ların arxasındakı kölgə itir

XX əsrin sonlarında “Soyuq müharibə”nin yekunlaşması və SSRİ-nin dağılması ilə dünyada yeni geosiyasi vəziyyət formalaşdı. Bu dövrdə global siyasi mühitdə “demokratiya”, “insan haqları”, “vətəndaş cəmiyyəti dəstəyi” kimi

nəci anlayışlar bir çox hallarda geosiyasi təzyiq alətinə çevrilməyə başladı. Formal olaraq “liberal dəyərlərin, azad medianın və şəffaf idarəçiliyin təbliğinə” xidmət etdiyi iddia olunan bir çox hərəkətlənmələr alt qatda ölkələrdə siyasi

proseslərə birbaşa müdaxilə, hökumətlərin devrilməsi, xaos və qarşıdurma mühitinin yaradılması kimi ziyanlı fəaliyyətlərlə assosiasiya olunurdu. Bunları körükleyen qüvvələr isə bir məqsədə istiqamətlənsələr də fərqli adlar altında çı-

xış edirdilər - onlardan ən məşhuru və eyni zamanda ən çox mübahisə doğurarı, şübhəsiz ki, Corc Soros və onun yaratdığı “Açıq Cəmiyyət” fondu olub. Sorosun maliyyə şəbəkəsi vasitəsilə həyata keçirilən “rəngli inqilablar” “yumşaq güc”

konsepsiyasının real təzahürü kimi çıxış edirdi. Fərqli ölkələrdə, xüsusilə postsovet məkanında baş verən bir çox hadisələrdə bu fondun izi aydın görünürdü - sonradan isə, bunlar faktoloji şəkildə sübuta yetirildi.

“Köhnəlmiş dəyər”lərə qarşı “qlobal idarəetmə” mexanizmi...

Qeyd edək ki, Corc Soros 1980-ci illərdən etibarən “Açıq Cəmiyyət” konsepsiyasını formalaşdıraraq müxtəlif ölkələrdə fondlar yaratmağa başladı. Rəsmi məqsəd “azad düşüncə və demokratik institutların dəstəklənməsi” olsa da, sonradan bu fondların siyasi məqsədlərə xidmət etdiyi üzə çıxdı. Sorosun təsir dairəsi çoxşaxəli idi: qeyri-hökumət təşkilatlarının maliyyələşdirilməsi, media layihələrinin idarə olunması, seçkilər öncəsi cəmiyyətlərdə narazılıq yaratmaq, gənclər hərəkatlarını radikallaşdırmaq və “demokratiya” adı altında idarəetmə sistemlərini sarsıtmaq əsas fəaliyyət istiqamətləri idi. Fondun büdcəsi ildə milyardlarla dollara çatırdı. Bu vəsaitlərin mühüm hissəsi ABŞ və Avropa maliyyə

dairələri tərəfindən yönəldilir, sonra isə müxtəlif regionlarda “ictimai layihə” adı altında siyasi təsir vasitəsinə çevrilirdi. Sorosun “Açıq Cəmiyyət” modeli milli sərhədləri, dini və mədəni kimlikləri “köhnəlmiş dəyərlər” kimi təqdim edir, bunun əvəzində “qlobal idarəetmə” konsepsiyasını irəli sürürdü. Əslində bu, suveren dövlətlərin qərarvermə azadlığını məhdudlaşdırmaq üçün nəzərdə tutulmuş ideoloji alət idi.

2000-ci illərin əvvəllərindən etibarən Soros Fondu və onun tərəfdar şəbəkələri Şərqi Avropa, Qafqaz və Mərkəzi Asiyada ardıcıl şəkildə “rəngli inqilablar” ssenarisini həyata keçirməyə başladılar. Bu inqilabların mahiyyəti eyni idi: seçkilər öncəsi

“demokratik müxalifət” adı altında təşkil olunan qruplar, xarici mediada aparılan təbliğat kampaniyaları, gənclərin küçə etirazlarına səfərbər olunması və dövlət institutlarına təzyiq mexanizmləri. Nəticədə, bəzi ölkələrdə hakimiyyət dəyişikliyi baş verdi, lakin bu “inqilablar”ın ardınca heç bir real demokratik islahat aparılmadı. Əksinə, həmin dövlətlərdə iqtisadi böhran, siyasi qeyri-sabitlik və xarici asılılıq daha da artdı. Sorosun şəbəkəsi bu yolla həm də yeni “asılı elitalar” formalaşdırırdı - yeni Qərb maliyyəsinə bağlı, milli maraqlardan uzaq, xaricdən idarə olunan siyasi qruplar. “Rəngli inqilab” anlayışı beləliklə, demokratiya deyil, geosiyasi manipulyasiyanın sinoniminə çevrildi.

Sistemə ən böyük zərbə...

Soros Fondunun əsas məqsədi heç də sivil dəyərlərin yayılması deyil, müəyyən siyasi çevrələrin maraqlarını təmin etmək, milli dövlətlərin suveren qərarvermə sistemlərini zəiflətmək və xaricdən idarə olunan “liberal şəbəkələr” formalaşdırmaq idi. Onun “qlobal açıq cəmiyyət” ideyası əslində milli kimlikləri, ənənəvi dəyərləri və dövlət suverenliyini arxa plana keçirən, qlobal idarəetmə modelinə xidmət edən bir konsepsiya kimi xarakterizə olunurdu. ABŞ daxilində belə, Sorosun fəaliyyəti uzun illər narazılıq doğurub, buna qarşı fərqli münasibət sərgilənirdi. Məsələn, Donald Tramp həm ilk, həm də ikinci prezidentliyi dövründə fondun maliyyə resurslarını siyasi manipulyasiya vasitəsi kimi işfə edərək bu qurumun ABŞ-ın daxili və xarici siyasətinə mənfi təsirlərini açıq şəkildə bəyan etmişdi. Trampin prezidentliyi dövründə aparılan siyasət nəticəsində Soros şəbəkəsinin bir çox təsir kanalları məhdudlaşdırıldı,

onun maliyyələşdirdiyi strukturlara qarşı hüquqi və informasiya mübarizəsi başlandı.

2016-cı ildə Donald Trampin ABŞ-da prezident seçilməsi Soros sisteminə ən böyük zərbə olmuşdu - Tramp açıq şəkildə bəyan edirdi ki, ABŞ-da “dərindən dövlət” deyilən strukturlar ölkə siyasətini gizli şəkildə yönəldir və Soros bu sistemin maliyyə dayaqlarından biridir. Tramp administrasiyası dövründə bir çox beynəlxalq QHT-lərin və Sorosla əlaqəli qurumların maliyyələşməsi məhdudlaşdırıldı. Onun çıxışlarında “süni demokratiya ixracı” siyasətinin ABŞ-a və dünyaya zərər vurduğu dəfələrlə vurğulanırdı. Trampin siyasi kursu nəticəsində Sorosun ABŞ daxilindəki təsir gücü azaldı, onun fondu bir çox regionlarda fəaliyyətini itixsar etməyə məcbur oldu. Media məkanında da bu fondun gizli maliyyə axınları, seçkilərə dolayısı müdaxilələri və siyasi təsir mexanizmləri işfə olundu.

İmperiyanın süqutu: demokratiya maskası altındakı xaos planları...

Son qalmaqlar - kaliforniyalı qubernatora 10 milyon dollar...

paniyaya başlamaq üçün kifayət qədər vəsait toplamalı idi - bu işə Soros həlledici məbləğdə töhfə verib. Bu, respublikaçılar üçün son damla oldu. Onlar dəfələrlə qeyd ediblər ki, Sorosun pulları Demokratlar Partiyası daxilində sol-liberal qüvvələrin müxtəlif kampaniyalarını maliyyələşdirmək üçün istifadə olunub. Məsələn, o,

bağışlayıb.

Soros Trampin yenidən prezident seçilməməsi üçün iddialar hazırlayan Manhattanın prokuroru Elvin Breqqi də dəstəkləyib. Bu işə onu sübut edir ki, Sorosun manipulyasiyaları ilə bağlı muzakirələr hələ Trampin yenidən prezident seçilməsindən əvvəl başlamışdı. Tramp vəziyyəti uzun müddət susqunluqla müşahidə etdi - avqust ayında isə sosial şəbəkədə yazdı: “Soros və onun psixopatlar qrupu ölkəmizə çox böyük ziyan vurdular! O cümlədən Qərb Sahilindəki çılgın dostları (Kaliforniyani nəzərdə tutur)”.

Tramp daha sonra aydınlaşdırdı: “Corc Soros və onun radikal solçu oğlu ABŞ-da zorakı etirazları və daha çox məsələləri dəstəkləməkdə reketlərin təsirinə düşmüş və korupsiyaya uğramış təşkilatlar haqqında qanunlara əsasən ittiham edilməlidirlər.” Hazırda Soros və onun təşkilatlarına qarşı ciddi cinayət işləri açılır.

Bayağı imperializmin pərdəsi...

Trampin ikinci prezidentliyi dövrü isə Soros Fondunun qurubunu reallaşdırdı. Bu yaxınlarda ABŞ-da onlarla prokuror Corc Soros və onun strukturlarının fəaliyyətini araşdırmaq üçün Ədliyyə Departamentindən göstərişlər alıblar. Son qırx il ərzində bu milyarder bayağı imperializmə pərdə rolunu oynayan psevdoliberal ideologiyanın təbliğində əsas rol oynayıb. Onun pulları milli dövlətlərdə sabitliyi pozmaq üçün istifadə edilib, bu da Sorosun fondlarının çoxsaylı qeyri-Qərb ölkələrində, o cümlədən Azərbaycanda

məhdudiyyətlərlə üzləşməsinə gətirib çıxarıb. “Caliber.az” saytında nəşr olunan analitik yazıda bildirilir: “Amma iş Qərbin özünə toxunana qədər etirazlara məhəl qoyulmurdu və sübutlar uydurma elan edilirdi. Qərbdən kənarda siyasətə qeyri-qanuni müdaxilə üsullarını təkmilləşdirən Soros bu ənənəni artıq Qərb siyasətinə köçürürdü. Bu gün Tramp Qərbdən kənarda olan dövlətlərə çoxdan məlum olanı deyir: Sorosun xeyriyyə pullarının, yumşaq desək, demokratiya və insan haqları ilə şübhəli əlaqəsi var”.

Ağ Evin Sorosun fəaliyyətinə indiki kəskin reaksiyası baş verən son qalmaqla bağlıdır. Sentyabrın ortalarında Soros Kaliforniya ştatının qubernatoruna müxalif Demokratlar Partiyasının maraqlarına uyğun olaraq ştatın seçki dairələrinin yenidən qurulması üçün 10 milyon dollar bağışlayıb. Qubernator Qavin Nyusom təcili olaraq siyasi kam-

Pulla idarəetmə - Harrisin seçki maliyyəsi...

Məqalədə bildirilir ki, Sorosun fəaliyyətinə bu reaksiya problemin böyük ölçüdə ortada olmasından gəlir. Sorosun pulu ilə qidalanan müxalifətin Kaliforniya kampaniyası açıq şəkildə hakim Respublikaçılar Partiyasının digər ştatlarda, ilk növbədə Texasda problemlərin həlli cəhdlərinə qarşı dirənışıə yönəlib.

Sentyabrın 13-də mühafizəkar fəal və prezident Trampin tanınmış tərəfdarı Çarli Kirk öldürüldəndə məlum oldu ki, siyasi etirazların qızışdırılması boş yerə deyilmiş - Amerika lideri isə çıxışında birlik çağırışı və müxalifətin təxribat xarakterli fəaliyyətinə işarə etdi - O, Corc Sorosun fəaliyyətinin də bu

kontekstdə araşdırılmasının zəruriliyindən danışdı.

Vurğulanır ki, Sorosun siyasətə müdaxilə etmək üçün kifayət qədər resursları var. Onun təsis etdiyi xeyriyyə təşkilatı adlandırılan Açıq Cəmiyyət Fondunun sərəncamında 25 milyard dollar var. Fond özünün “xeyriyyəçi” olmasına baxmayaraq, bütün dünyada radikal siyasi oyunlar oynayıb. 2022-ci ildə 95 yaşlı Corc Soros öz fondunu oğlu Alekseyə təhvil versə də, əslində o, fəaliyyətini davam etdirib. “Soros sadəcə zəngin deyil; o, liberal elitalarla sıx əlaqələri sayəsində varlanıb, onların global planlarına uyğunlaşıb. Onun 1990-cı illərdə Britaniya funtu ilə spe-

kulyativ əməliyyatını xatırlayaq - öz manipulyasiyaları ilə dalğalanmaya səbəb oldu və bir gündə bir milyard dollardan çox gəlir əldə etdi. CNN-in köşə yazarları Fil Mettlini və Ceremi Herbin qeyd etdiyi kimi, “Bu hərəkətlər İngiltərə Bankını diz çökürdü və illər boyu Britaniya siyasi iqtisadiyyatını sarsıdacaq əks-səda verdi”, - deyər qeyd edilən məqalədə o da vurğulanır ki, Soros buna sol-liberal elitalarla əlaqələri sayəsində nail olub. Keçmiş prezident Co Bayden hətta onu “mütərəqqi və demokratik fəaliyyətlərə” verdiyi töhfələrə görə onu Azadlıq medalı ilə təltif etdi. Soros seçkilərdə Trampin rəqibi olan Kamala Harrisin prezidentlik kampaniyasının ən böyük dəstəkçisi və maliyyələşdirəni olmuşdu.

Sorosun “qohumluq” planları...

Bildirilir ki, Soros ABŞ-ın liberal elitalarının layihələri üçün nöinki əsas maliyyə dəstəyini təmin etdi, həm də onların yüksək səviyyəli nümayəndələri ilə sıx əlaqə qurmağa başladı. Məsələn, oğlu Aleksi Demokratlar Partiyasının lideri Hillari Klintonun yaxın adamı Huma Abedinlə evləndirdi. Huma uzun illər Demokratik Partiyanın ən mühüm qərarlarının verilməsində iştirak etməyib - araşdırmaçılar onun ən yaxın qohumlarından bir neçəsinin “Müsəlman Qardaşları”nın üzvləri olduğunu aşkar ediblər. Təşkilatın “özünəməxsus təbiəti”ni nəzərə alsaq, Humanın da bu cür fəaliyyətlərlə məşğul olmasından şübhələnmək üçün əsas var. Bu, Sorosun fəaliyyətini əhatə edən rəngarəng alyanslara cavabdır.

Məqalədə göstərilir ki, Qərbin liberal elitesının uzun müddətdir təşviq etdiyi hal artıq Qərbin özü üçün bume-

ranqa çevrildi. Sabitliyi pozan etirazlarla birləşən seçki manipulyasiyası texnologiyası artıq Avropada sənəddən keçirilib. Hər şey Şərqi Avropa və Asiyada məxməri və “rəngli inqilab”larla başladı - lakin son bir neçə onillikdə Sorosun təşkilatları bu cür əməliyyatları kollektiv Qərb daxilindəki ölkələrə daşımağa başladılar.

Onilliklər ərzində Soros strukturları dünyanın bir çox ölkəsində haqiqi siyasi səhnəni məhv edir, istedadlı siyasətçiləri, jurnalistləri və ziyalıları satın alırdılar. Sadəcə, qəpik-quruşlar müqabilində onlar psevdoliberal ideologiyanın qulluqçusuna çevrildilər. Eyni zamanda cəmiyyətlərdə və dövlətlərdə sabitliyi pozan siyasi koalisiyalar, sövdələşmələr qurdular. Və son illərdə “liberal layihə” qlobal miqyasda iflasa uğradıqca, “Sorositlərə” tənqidi yanaşmağa başlanıldı.

Bu təşkilatların ləğvi...

Məqalədə o da bildirilir ki, Sorosun təşkilatları ilə bağlı indiki Amerika təhqiqatı davam edir - USAID və Azadlıq Radiosu kimi və ya onun tərəfdəri altında Soros fondları kimi inşa edilən zəhərli strukturlar ləğv olunur. Bildirilir ki, bu strukturlar Demokrat Partiyasının və onun qlobal sol-liberal

müttəfiqlərinin qalalarına çevrilib. Bu kimi strukturların ləğvi isə ABŞ-a heç bir çətinlik törətməyəcək. Çünki həmin təşkilatların global imici həddən artıq aşağıdır və funksionallığı köhnəlib. Əksinə, belə strukturların yoxa çıxması ABŞ-ın dövlətlərarası münasibətlərinin canlanmasına töhfə verəcək.

Sadiq İSMAYILZADƏ

Soros işfə olunur - Qərb fondun “simasını” açır...

“Caliber.az”ın məqaləsində göstərilir ki, Azərbaycanda 1997-ci ildən “Açıq Cəmiyyət - Azərbaycan” Soros İnstitutu fəaliyyət göstərib. Lakin bu fəaliyyətin dağıdıcı tərəfləri çox keçmədən özünü büruzə verib və Azərbaycan hökuməti bununla barışmadı - fond 2010-cu ildə öz fəaliyyətini məhdudlaşdırdı, 2014-cü ildə isə Bakı ofisi fond tərəfindən bağlandı.

Sonradan şübhəli layihələrə qarşı müvafiq istintaq hərəkətlərinə başlanılıb. Cavab olaraq Soros Qərbdən Bakı ilə dostluq münasibətlərinə son qoyma-

ğrı tələb edib və bəyan edib: “Bir ölkəyə, təəssüf ki, Qərb çox mehriban davranır - bu, Azərbaycandır”.

Bu çağırışın heç bir təsiri olmadı, çünki o vaxta qədər Sorosun “idealizmi xeyriyyəçi” cazibəsi olmuşdu. Məhz o zaman Türkiyə hakimiyyəti 2013-cü ildə Sorosun etiraz aksiyalarının maliyyələşdirilməsində iştirakını üzə çıxardı. Artıq Şərqi Avropa, eləcə də postsovet ölkələri bir-birinin ardınca Sorosun yerli ofislərini bağlamağa başladılar. Ötən il Sorosun Qırğızıstanda yerləşən yerli ofisi dövlətin QHT-lərin şəffafliq

“Yeni Azərbaycan” qəzetinə abunə olmaq istəyənlər aşağıdakı yayım şirkətləri ilə əlaqə saxlaya bilərlər:

“Azərpoçt” MMC PDM- 0125984955,
0552004544
“Azərmətbuatyayımı” ASC - 0124411991,
0124404694
“Səma” MMC - 0125940252, 0503336969
“PressInform” MMC - 0703400100,
0504560835

“Qaya” MMC - 0125667780, 0502352343
“Bakmətbuat” MMC - 0124314313
“Ziya LTD” MMC - 0124977696,
0503067744

6 aylıq abunə - 79,20 AZN
12 aylıq abunə - 158,40 AZN

Birgə inkişafın zəruriliyi

Mövzu barədə “Yeni Azərbaycan”a açıqlama verən Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü Bəhrüz Məhərrəmov bildirib ki, vətəndaş cəmiyyəti və hüquqi dövlətin birgə inkişafı qarşılıqlı əlaqədə olan və bir-birini dəstəkləyən iki mühüm

faktordur. Hüquqi dövlət cəmiyyətin qanunlara uyğun işləməsinə təmin etsə də, bu qanunların düzgün tətbiq olunması üçün vətəndaş cəmiyyəti və təşkilatlarının fəaliyyəti müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Hüquq və qanunların düzgün işləməsi, yalnız dövlətin fəaliyyəti ilə deyil, həm də cəmiyyətin aktiv iştirakını tələb edir.

Cəmiyyətin həyati sütunlarından biri...

Deputatın sözlərinə görə, hüquqi dövlətin möhkəmlənməsi və vətəndaş cəmiyyətinin inkişafı, yalnız ölkənin sosial-iqtisadi sahələrinə deyil, həm də müasir dünyadakı siyasi sabitliyə və güvənə də böyük təsir göstərir: “Bu yolda hər bir fərdin vətəndaşlıq məsuliyyəti də önəmlidir. Vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları innovativ ideyaların və müəkkəb sosial problemlərin həllinin təkənnəvici qüvvələridir. Vətəndaş cəmiyyətinin səciyyəvi xüsusiyyəti olan könüllülük insanlarda ortaq məsuliyyəti inkişaf etdirməklə ya-

naşı, həvəslə olduqları işləri dəstəkləməyə imkan verir. Bu fəal iştirak sosial əlaqələri gücləndirir və ictimai rifahı artırır. Xüsusilə gənclərin prosesə cəlb edilməsi vətəndaş cəmiyyətinin inkişafı üçün mühüm aspektdir. QHT-lər gəncləri inkişaf təşəbbüslərinə cəlb etməklə gələcək liderlər nəslini yetişdirirlər. Təhsilə, liderlik təliminə və bacarıqların artırılmasına yönəlmiş proqramlar gəncləri icmalarda müsbət dəyişikliklərə səbəb olmaq üçün lazım olan vasitələrlə təchiz edir.

Güclü cəmiyyətin təsisçiləri!

Vətəndaş cəmiyyəti və hüquqi dövlətin əməkdaşlığı...

Hüquqi dövlət yalnız formal prinsip deyil, cəmiyyətdə qanunların hər bir fərdə qarşı bərabər şəkildə tətbiq olunmasını təmin edən, həyatın hər sahəsinə nüfuz edən bir sistemdir. Adətən dövlətlərin konstitusiyalarında insan hüquq və azadlıqlarına geniş yer verilir. Bu cür deklarativ xarakterli hüquqi sənədlərin mövcudluğu hələ

hüquqi dövlətin qurulduğu demək deyil. Hüquqi dövlət olmaq üçün ilk növbədə insan haqlarının qorunması lazımdır. Məsələn, Azərbaycan Konstitusiyasının 12-ci maddəsində yazılır ki, insan və vətəndaş hüquqlarının təmin edilməsi dövlətin ali məqsədidir. Ekspertlər də vurğulayır ki, hüquqi dövlətin vacib aspektlərindən biri

hüquqların müdafiəsidir. Müstəqil məhkəmələrin demokratik təfəkkürün inkişafında əhəmiyyətli bir funksiyası var. Çünki yalnız müstəqil məhkəmələr dövlətin gücünü balanslaşdırmağa və hüquqların qorunmasına imkan verir. Hüquqi dövlətin inkişafı isə öz növbəsində vətəndaşların dövlətə və onun qərarlarına olan inamını artırır.

Bu iki prinsipi bir araya gətirən cəmiyyətlər daha ədalətli, daha inklüziv və daha dinamik olur. Bir tərəfdən güclü vətəndaş cəmiyyəti qanunların təkmilləşdirilməsi üçün təkliflər irəli sürür və dövlətin fəaliyyətini izləyir, digər tərəfdən isə hüquqi dövlətin möhkəmləndirilməsi vətəndaşların hüquqlarını qorumağa imkan yaradır. Nəticədə, həm cəmiyyət, həm də dövlət daha şəffaf və güvənli olur”.

İnkişaf etmək üçün vətəndaş cəmiyyəti dəyişən qlobal dinamikaya uyğunlaşmalıdır. Rəqəmsal alətlər və texnologiyaların tətbiqi əhatə dairəsini və əməliyyat səmərəliliyini artırma bilər. Daha güclü koalisiyaların qurulması və sektorlararası tərəfdaşlıqların təşviqi onların təsirini gücləndirir və davamlılığını təmin edir. Beləliklə, vətəndaş cəmiyyəti fərdlər, icmalar və institutlar arasında uçurumları aradan qaldıran, fəaliyyət göstərən cəmiyyətin həyati sütunudur. Onun demokratiyaya, sosial ədalətə, cəmiyyətin dayanıqlılığına və innovasiyaya verdiyi töhfələr əvəzolunmazdır”.

Vətəndaşların hüquqları təmin edilmədən...

Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi

Məqalə “Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi”nin maliyyə dəstəyi ilə “Vətəndaş cəmiyyəti, hüquqi dövlət quruculuğu” istiqaməti üzrə hazırlanmışdır

B.Məhərrəmov qeyd edib ki, ümumiyyətlə, Azərbaycanda vətəndaş cəmiyyəti quruculuğu istiqamətində atılan addımlar ardıcıl və məqsədyönlü olması ilə xarakterizə olunur: “İctimai təsisatların, qeyri-hökumət təşkilatlarının, me-

B.Məhərrəmov bildirib ki, Azərbaycanda vətəndaş cəmiyyətinin söykəndiyi əsas prinsiplərdən biri insan-vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təminatıdır: “Nəzərə almaq lazımdır ki, vətəndaşların hüquqları və azadlıqları təmin edilmədən nə vətəndaş cəmiyyətindən, nə də hüquqi dövlətdən danışmaq olmaz. Elə buna görə də dövlətimiz vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının keşiyindədir”.

Ölkəmiz böyük nailiyyətlərin müəllifidir

dianın fəaliyyəti üçün hüquqi zəmin, qanunvericilik bazası və praktik müstəvi yaradılıb. Nəticə etibarilə isə Azərbaycan vətəndaş cəmiyyətinin tərəqqisində daha böyük nailiyyətlərin müəllifinə çevrilir”.

Sahib

“Korkut Ata” festivalında Azərbaycan filmləri müxtəlif mükafatlara layiq görülüb

Qazaxıstanın Aktau şəhərində Beynəlxalq Türk Mədəniyyət Təşkilatının (TÜRKSOY) dəstəyi ilə baş tutan 5-ci “Korkut Ata” Türk Dünyası Film Festivalında Azərbaycan filmləri mükafatlara layiq görülüb. Festivalın proqramına 47 film daxil edilib. Beynəlxalq münisiflər heyəti müxtəlif janrlarda layihələri qiymətləndirib. Azərbaycan

nümayəndə heyətinin də iştirak etdiyi festival çərçivəsində filmlərin nümayişi, yaradıcı görüşlər və kino müzakirələri təşkil olunub. Festivalın ikinci günündə TÜRKSOY-a üzv ölkələrin kino qurumları rəhbərlərinin iştirakı ilə sammit keçirilib. Sammitdə Mədəniyyət Nazirliyinin tabeliyində fəaliyyət göstərən Azərbaycan Respublikasının Kino Agentliyinin nümayəndə heyəti də iştirak edib. Bundan başqa, Qazaxıstan və Azərbaycan arasında “Kinematografiya sahəsində əməkdaşlıq” memorandumu imzalanıb. Festivalın sonuncu günündə təntənəli bağlanış mərasimi keçirilib. Yekun nəticələrə əsasən, Azərbaycan filmləri bir neçə nominasiyada mükafatlara layiq görüldü. Belə ki, “Tağıyev: Neft” bədii

film - tammetrajlı film kateqoriyasında “Ən yaxşı aktyor” nominasiyası, “Bəlkə də” bədii filmi tammetrajlı film kateqoriyasında “Ən

yaxşı ssenari” nominasiyası, “Narğın” bədii-sənədli filmi sənədli film kateqoriyasında “İkinci yer” mükafatına layiq görülüb.

“Bakcell”in meqa lotereyasının qalibi bəlli oldu!

İnnovasiya lideri “Bakcell”in süni intellekt əsaslı lotereyası davam edir. Lotereyanın ilk qalibi “iPhone 17” qazanan Rafael İmamverdiyev oldu. Abunəçilər lotereyada hər gün “iPhone 17”, hər həftə “Zeekr 001” və sonda “Porsche Cayenne” avtomobili qazanmaq şansını əldə edirlər. İstifadəçilər lotereyada “Bakcell”in “Şans” paketlərini əldə edərək qalib olma şanslarını artırma bilərlər. “Şans” paketi istifadəçinin qalib olma şansını 8 dəfəyədək artırır. Əlavə olaraq, hər bir “Şans” paketi ilə iştirakçılar bonus şəbəkədaxili danışiq dəqiqələri qazanırlar. Məsələn, 1 AZN-lik “Şans” paketinə daxil olan 3

şans və 10 şəbəkədaxili danışiq dəqiqəsinə *808#3#YES; 5 AZN-lik “Şans” paketinə daxil olan 25 şans və 100 şəbəkədaxili danışiq dəqiqəsinə *808#25#YES; 20 AZN-lik “Şans” paketinə isə daxil 150 şans və 400 şəbəkədaxili danışiq dəqiqəsinə *808#150#YES nömrəsini yığaraq

əldə etmək mümkündür. “Şans” paketləri barədə ətraflı məlumat isə linkə keçid edərək tanış olmaq olar. 8 oktyabr tarixində lotereyanın ilk “Zeekr 001” avtomobilinin qalibi məlum olacaq. Lotereya haqqında ətraflı məlumatı Bakcell-in rəsmi lotereya sahifəsindən əldə etmək mümkündür: lotereya.bakcell.com

“Bakcell” haqqında

“Bakcell” Azərbaycanın ilk və ən böyük özəl telekommunikasiya şirkətidir. Hazırda şirkət üç milyondan çox müştərini yüksəkkeyfiyyətli və sürətli telekommunikasiya xidmətləri ilə təmin edir. Ölkə iqtisadiyyatının qeyri-neft sektorunun ən böyük investorlarından biri olan “Bakcell” süni intellekt əsaslı innovativ həllərlə Azərbaycanın dayanıqlı inkişafına töhfə verir.

“Bakcell” müxtəlif ölkələrdə telekommunikasiya, enerji, yüksək texnologiyalar və tikinti sahələrində fəaliyyət göstərən “NEQSOL Holding” beynəlxalq şirkətlər qrupunun tərkibinə daxildir.

Təsisçi:
Yeni Azərbaycan Partiyası
Baş redaktor:
Aqlış HƏSƏNOĞLU

www.yeniazərbaycan.com
mail@yeniazərbaycan.com
Ünvan: Bakı - AZ-1000. Üzviyər Hacıbəyli - 66
Telefonlar:
598-37-76, 498-82-21
498-81-24, 498-19-84

İndeks: 67100
Lisenzia: N-B-317
Tiraj: 4966
Sifariş: 2068
“Kapital Bank” ASC-nin Nərimanov rayonu filialı
h/h - 33080019443900419109
kod - 200093
VÖEN - 1500486601

Qəzet “Yeni Azərbaycan”ın bilgisayar mərkəzində yığılıb, səhifələnilib və “Azərbaycan” nəşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilib.

Qəzet 1993-cü ilin
aprel ayında nəşr olunur.
Məsul nəvbətçi:
Yeganə Bayramova